

ФИЛИП ПОПОВ

**КРАЯТ
НА ПРИКАЗКАТА**

ФИЛИП ПОПОВ

(Филип Петров Филипов)

КРАЯТ НА ПРИКАЗКАТА

София, 2015 г.

© Филип Попов, 2015

КРАЯТ НА ПРИКАЗКАТА
литературен сценарии

© Редакция: Лиляна Филипова
Коректор: Милена Атанасова

Снимка на корицата:
художник Адолф Бок, 1943
© Everett Historical/Shutterstock.com

Издава **Работилница за книжнина**
• Васил Станилов •

ISBN 978-954-8248-95-2

Всички права са запазени. Никаква част от тази книга не може да бъде възпроизвеждана в каквато и да било форма и с каквито и да било средства без писмено разрешение на автора и на издателството.

Да не скърбим и да скърбим...
остава ни едно и също!
Спокойно да благословим...
онуй, което се не връща!
Което идва с песента...
и си отива с нашта младост!
Тъй, както слиза вечерта...
над притъмнените ливади!

А щурците пак си пеят...
във тревата за любов!
Най-щастливите поети...
след Христос и Мохамед!

ФИЛИП ПОПОВ (Филип Петров Филипов)

Филип Попов¹ е роден на 23 април 1930 г. в гр. София.

Бащиният му род:

Дядо му Филип Петров Божилов – буден и заможен българин, известен в Софийско и като Филип Попов, е от с. Гюреджия.

Село Гюреджия е наричано в миналото още: Погледец, Сгледници, а сега – Огняново.

Баба му Мария е от с. Голема Раковица.

Двете села – Огняново и Голема Раковица – принадлежат към община Елин Пелин, Софийска област (бившата Новоселска околия.)

Прадядо му по бащина линия, Петър Божилов, е свещеник.

Майчиният му род е от гр. Червен бряг. Дядя му Лазар Бановски е от с. Видраре, Софийски окръг. Баба му Дилка Пенева (Цанова) – от с. Равнище, Софийски окръг. Майка му Марийка, умира, когато е едва шестгодишен. Втората му майка – Цона Цакова – е от гр. Тетевен.

Филип Попов завършва Народна дневна пета мъжка гимназия в гр. София.

След Втората световна война – участва активно в Националното младежко бригадирско движение за построяването на „Детското градче“, прохода на Републиката „Хаинбоаз“, ж.п. линията Перник – Волюяк, моста „Чавдар“ в гр. София...

Активно се включва и в културния театрален живот на читалище „Иван Вазов“ в кв. „Хаджи Димитър“ в гр. София.

---

¹ Филип Попов е творческият псевдоним на Филип Петров Филипов

За кратко време – няколко години – участва активно в обществено-политическия живот на кв. „Хаджи Димитър“ в гр. София – председател на ДСНМ „Иван Сергиев“, член на Районния комитет, съдебен заседател.

Четири години учи хуманна медицина – прекъсва следването си – изключват го!

По-късно завършва – четиригодишен курс за сценаристи в гр. Баня.

Физически силен и добре сложен, спортува активно – бокс, плуване, ски-спорт.

Наследил усет към красивото от майчиния си род – род от интелектуалци – той живее в духовния свят на класическата музика и музиката изобщо, изобразително-то изкуство, балета, театъра...

Филип Попов боготвори морето, планината, децата, животните и ненавижда лъжата, притворството и предателството. За разлика от много хора, той се радваше и с радостта на другите.

От баща си наследява тънкия шопски хумор и умение-то да преценява хората.

Филип Попов е в литературните среди на гр. София от 60-те години на миналия век до края на Земята си живот.

Сред бохемата на „Бамбука“ освен с литературното си творчество е известен и като „Боцмана на кораба за далечно плаване“ на поета Иван Пейчев и „...един от последните несъкрушими рицари сред българите!“ на писателката Свобода Бъчварова.

Обществената си литературна творческа изява Филип Попов започва с разказа „Дядо Йото“ – отпечатан в сп. „Наша родина“ – 1958 г.

Негови разкази са отпечатани в сп. „Пламяк“ – орган на Съюза на българските писатели.

„Кредо“ – есе – е отпечатано във вестник „Литературен форум“ – 1992 г.

Художественият му изказ е високо ценен, поради което изрази от негови разкази са цитирани в Българско-руски фразеологичен речник на Държавно издателство „Наука и изкуство“ София – Москва 1974 г.

Филип Попов е работил и като асистент режисьор към киностудия на Народната армия.

Бил е и сред миньорите на каскада „Белмекен – Сестримо“ – („Тези, които останаха“, „Път сред хората“ – литературни сценарии.)

Работил е и като спасител на плажа в Созопол...

И къде ли още не, опознавайки света.

Филип Попов е автор на следните литературни произведения:

– „Неразбрани игри“ – сценарий за документален филм – 1961¹ г.

– „Краят на приказката“ – литературен сценарий – 1963 г. (изд. 2015 г.)

– „Тези, които останаха“ – литературен минисценарий – 1962 г. (изд. 2009 г.)

– „Пушката“ – литературен минисценарий – 1963 г. (изд. 2009 г.)

– „Мъдростта на пътеката“ – литературен сценарий – 1965 г.

– „Елховата планина“ – литературен сценарий – 1966 г.

– „Път сред хората“ – литературен сценарий. 1967 г.

– „Една нощ без сбогом“ – литературен сценарий – 1969 г. (изд. 2013 г.), посветен на Септемврийското въстание 1923 г., отбелязан в статии на сп. „Филмови новини“ – 1969 г. и в-к „Народна култура“ – 1969 г.

Несъгласието на автора – позовавайки се на авторското си право – да направи поръчкова промяна – с политически привкус – върху главния герой на сценария

---

¹ Навсякъде е годината, през която е написано упоменатото по-горе литературно произведение.

„Една нощ без сбогом“, ще се отрази впоследствие пагубно върху публичната изява на цялото му литературно творчество.

- „Поручикът се връща подполковник. Тука е така.“ - литературен сценарий - 1969 г. (изд. 2014 г.)

- „Нашите приятели“ - литературен минисценарий - 1977 г. (изд. 2009 г.)

- „Глупачето“ - литературен сценарий - 1973 г. (изд. 2013 г.)

- „Поезия“: „Да не скърбим и да скърбим“, „Гарги“, „Номенклатурчикът и сценаристът“ - 1973 г. (изд. 2013 г.)

- „Проломът“ - литературен сценарий - 1990 г.

- „Победител“ - литературен сценарий - 1985 г. (изд. 2012 г.)

- „Лико от лавър“ - роман - 2001 г.

- „Кредо“ - сборник творби: есе, разкази, литературни минисценарии и гротеска - издаден 2009 г.

Филип Попов напуска този свят на 4-ти януари 2003 г. в гр. София след продължителни усилия за духовно и физическо оцеляване.

КРАЯТ НА ПРИКАЗКАТА

Всеки роман започва като приказка. Приказката е винаги с хубав край, романът – не винаги.

Хубавият край ни учи да вярваме в човека и човечността, лошият – да не повтаряме грешките си.

С всеки прочетен роман съпреживяваме нечи съдбовни житейски моменти. Колкото повече романи прочетем, толкова по-смислено преминава животът ни на Земята.

Приказката започва с това, че корабът се завръща след няколкомесечно отсъствие отново в родината.

Състоянието на екипажа е нормално. Дългото отсъствие е подготвило отдавна и очакването, и любовитството от предстоящата среща с близките на брега.

Изобщо това е темата на ежедневието!

Само един човек от екипажа като че ли е останал завинаги чужд и непричастен към всичко това. Позанемарен, без видима радост в очите – с уморени движения на мъдрец, който вече е вечерял – сега той спокойно гледа как това идват да направят и останалите...

За него се знае – че от години той не слиза на брега, когато корабът се завръща в родината.

Младок нехайно влиза в салета¹ и поглежда към самотника в ъгъла:

– Ела да пийнем нещо, черпя... Табаните² вече ме сърбят да стъпна – да скръцне камъче, пясък, чушка – ама българска да е...

Самотникът го гледа и пуши.

– Ако не сме ние тука, ти ще забравиш и майчиния си език... Защо никога не слизаш на брега? Нали си българин?

– Аз питам ли те – майка ти какво плете...

Неочаквано съобщение по трансляцията – всички да се съберат в салета.

Кормчията долу протестира, че не могат да го разкарват и него точно сега – той имал работа с шкафчето си и това, което е вътре – той държел в ръцете си кормило.

Радост, прегръдки, целувки на родния бряг. Всичко това е отлетяло.

Самотен, сега корабът тъмнее на кея.

Под лампата до кораба стои възрастен мъж в моряшка униформа без отличителни знаци – дълго се вира нагоре.

Придружен от вахтения той изкачва корабната стълба – водят го.

Пред една от корабните кабините вахтеният бута вратата, без да почука.

В полумрака – лампа в каютата не е запалена – седи самотникът и примижава от внезапно блесналата светлина.

---

¹ Салон за хранене.

² Долната част на ходило на крак.

– Другарю капитан – възрастният мъж стои стегнато на вратата.

– Остави – самотникът махва с ръка, – бутни вратата, вземи си чаша – там и сядай!

Наоколо – книги и много безпорядък.

Отсреща в нишата – фотография на момиче с нещо симпатично и интересно в погледа, преполовена бутилка, чаша, пепелник.

– Кажете, боцмане... Как се сети за мен?

Възрастният мъж отмества поглед от фотографията:

– Искате ли питане, другарю командир...

– Е... – отсреща чашата е вдигната.

Постепенно с преливане – коридор. (Това е споменът.)

Покрай стените са наредени каталози.

Това е някаква обществена библиотека.

Самотникът върви по коридора – леко и бавно разтяга крачки. Той е в униформа на старши лейтенант от флота – свеж, гладко избръснат, млад. С привично движение отваря вратата и влиза в читалнята. Подава фиша си на дежурната. Тя свойски му се усмихва. Той тръгва към шкаф от светло дърво и посяга към книгите, които е резервирал, но вниманието му привлича средно дебела книга със сини корици, сложена до тях, и вместо своите книги, взема нея, обляга се на шкафа и я зачита.

Хубавите момичешки очи от фотографията в каютата на самотника.

Те са съвсем близо.

Почувствал нечие присъствие в близост до себе си, офицерът за миг спира да чете – после отново се зачита.

– Много се извинявам, че Ви безпокоя. Искам да Ви попитам нещо – преглъща със сухо гърло момичето до него.

– Кажете.

Очаквал да го заговорят, офицерът не вдига глава от книгата.

– Но не тук – умолително шепне то, – бъдете така добър, елате в коридора, ако обичате...

Маркирал с пръст страницата, която чете, офицерът тръгва след момичето, но не пропуска да го огледа – макар и за миг, с равнодушен, но по мъжки преценяващ поглед.

Излезли в коридора, момичето рязко се обръща и засреща офицера. То е нервно. Изпънало като струна хубавото си тяло, то е вкопчило конвулсивно пръсти в деколтето на блузката си.

– Не ме разбирайте криво...

– Обещавам.

– Разбирате ли ме? – започва отчаяно с отмаляя глас, като изтръпнало, то.

– Надявам се.

Очите на момичето оглеждат офицера. Те го харесват.

Това не остава в тайна за него.

– Елате довечера къщи, моля Ви, но не ме питайте защо. Нищо не ме питайте. И аз не знам. Някой ден може би ще Ви обясня. Ще дойдете ли?

– Да.

Момичето се успокоява.

Те се гледат в очите, но остават със сериозни делови лица.

Момичето тръгва и отваря, не, блъсва вратата на читалнята и продължава напред.

Без видима промяна в израза на лицето си, офицерът го следва.

Читалнята.

Офицерът се е посмъкнал на стола си в удобно за тялото му положение и, задълбочен в това, което чете, рови с обратния край на молива из дясната си вежда.

Наближава седем часа, но той не е забелязал това.

Прибрало нещата си, момичето доближава офицера и с много нежност слага ръка на рамото му – после я спуска малко по-надолу.

– Време е – прошепва то почти допряло лицето си до косата му и поглежда в разтворените пред него книги.

Това е техническа литература и то бързо губи интерес.

Но офицерът, унесен в това, което чете, хваща – съвсем непринудено – ръката на рамото си и леко я докосва с устни. Така, само за миг, после изведнъж поглежда нагоре – усмихнат – сигурен в себе си.

Вечер. Оживена улица в град Варна.

Облекли връхните си дрехи, те са на улицата.

След първите мигове на неловкост и пресиленост в разговора, оправяйки големия си артистично заметнат шал, момичето поглежда към офицера:

– Изглежда обичате Екзюпери...

То е с малка кокетна шапчица, която му стои добре, и то съзнава това.

– О-о... – усмихва се офицерът. – намерих я до моите книги...

– Знам.

– Запомних сигнатурата, така ще я намеря по-лесно.

– И това знам.

Офицерът разбира, че момичето го е наблюдавало, и това го развеселява, но то хваща ръката му и настойчиво сочи.

– О, бързо, бързайте... Автобуса...

Друга улица. Автобусна спирка.

Облегнато на ръката на офицера, момичето скача от автобуса.

- Не ми отговорихте - продължава офицерът. - Братът на Бетовен е бил аптекар. Питам се каква ли духовна връзка е имало между тях двамата и дали тя е допринесла с нещо за изявата на гения на този велик музикант!

- Бетовен е бил „грозното патенце“ между родните си... Едва ли са го разбирали... О, вижте... Мон шато!

Оставило в плен едната си ръка, момичето с другата сочи двуетажна ъглова къща с по-тясна долна част... фланкирана в горната с два еркера.

- Как да го разбера - недоумява офицерът.

- Нещо като замък... Аз там живея. Знаете ли, понякога, когато ми е много тъжно, аз си вярвам, че това е наистина така... Имам си един великан, едно малко меченце, едно горско човече... То пие кафе в чашка от жълтъд с мен и на мен ми е много хубаво. Жалко, че татко иска да се преместим, духало му... О, проклятие! - момичето е готово да заплаче. - Вкъщи имаме гости. Аз не знаех. Но Вие елате - то поривисто хваща офицера за ръка.

- Оставете, няма да дойда! Сигурно няма да е удобно. На мен ще ми е неловко, а аз не обичам това...

- Но аз не Ви поканих „на гости“ - прекъсва го момичето. - Трябва ли да си помисля нещо друго?

- Не знам.

- „Не знам.“ Хм! За такъв отговор пишат двойка.

Те са горе.

В антрето офицерът сваля шинела си. Момичето му помага да го постави на закачалката - него, фуражка-

та – хваща го за ръка и двамата влизат в силно осветения хол.

– Мамо, това е Радослав! – представя го момичето и веднага се разпорежда. – Седни тук, Радославе... Мисля ще бъде най-добре – и просто насила го заставя да седне до страничната облегалка на дивана. – Сложи си възглавници. Разположи се. Искам да се чувстваш удобно. Така... Ти пиеш ракия... Нали?... Сигурно! – докато се навежда към него, очите му хитро и закачливо светкат. – Ето ти чаша – после тръгва към барчето. – Мамо, къде е онази ракия?... Сещаш се какво те питам.

– Там е някъде... Но защо не си се обадила на Муци? Той се безпокоеше... Опасяваше се да не ти се е случило нещо...

– Оф, просто забравих... знаеш ли... – момичето поглежда към този, когото майката нарече така.

Муци е до прозореца. Той е доста приятен на вид млад мъж, който доста самоуверено гледа момичето и леко потупва с крак.

– Четох в библиотеката докъм седем часа, мисля, после срещнах Радослав и тръгнахме насам. А, ето я.

Момичето е намерило „онази“ ракия.

То тръгва към офицера, но по пътя се отклонява и взима пепелник, защото е забелязало, че той е запалил цигара, налива му, оставя пепелника и шишето до него и се изправя.

– Татко къде е...

– Остана при Сашо Йовчев. Представлението се отложило за другата седмица, но ние с баща ти не знаехме и...

– Едва ли... Болка се е появила в гърлото на „негово величество“, а имайте предвид, че той готви и турне... Знаем го със сигурност от един негов близък, а и мой личен приятел, с когото допреди около час само, бяхме на кафе „тет-а-тет“, както се казва.

Офицерът поглежда с лека досада към Муци, после се обляга назад и, докато другите говорят, оглежда наоколо.

Препълнените с книги високи етажерки го впечатляват най-много. По останалото прошарва с поглед. За миг спира поглед на майката на момичето – търси прилика с дъщерята, но... Тя не му харесва. Вниманието ѝ към Муци е подчертано. Муци вече е преценил. Дразни го с нещо. Може би с маниерите си и неприятната – досадна претенциозност в гласа му. При прозореца само има момче, което, „потънало“ във фотьойла, се е „заровило“ в някакво списание и не обръща внимание никому. Офицерът се усмихва. Светлокосото момиче до бюрото, което непрекъснато лови погледа му и се старае да му се хареса, той отминава и се заглежда в календара на стената. Под него на конец, кой знае защо, са нанизани двайсетина листа – различни по форма и обагреност.

Излязло незабелязано, момичето сега влиза в хола.

То е с кухненска престилка около кръста – малка мила домакиня – и доближило офицера, слага ръка на рамото му.

– Елате в кухнята да натрошим орехи за ракията...
Вземете си и чашата, ако искате.

Офицерът тръгва с готовност след момичето.

Кухнята.

Противно на очакването, тя е доста занемарена.

– Аз съм много глупава, знаете ли... – Вера разсеяно поглежда офицера, докато взима чукчето и посяга за съда, в който да сложи орехите. – Донесох оттам една икона... Мислех че е нещо, а тя се оказа такава една съвсем обикновена, никаква. От тия, за които никой и пет пари не дава. Рисувана скоро и какво ще правя

сега, не знам. Стига ми само скандала, който ми вдигна татко за нея. Уф... Искате ли да я видите?

Офицерът вдига рамена – все му е едно – но момичето излиза и се връща с иконата.

Офицерът гледа в иконата и бавно отпива от чашата си.

– Но кажете нещо... Защо мълчите? – момичето захвърля иконата. – Какво правите във флота? Татко има много познати там.

Офицерът мълчи и леко върти с палец чашата в дланта си.

Напрежение ляга между тях двамата, но той или обмисля какво да отговори, или предпочита да замълчи.

– Добре – въздъхва момичето, – Вие сте невъзможен! Хайде сега вземете чукчето, нали дойдохме да натрошим орехи...!

Очите на офицера се смеят, но лицето му е сериозно.

С чашата си в ръка, той приближава момичето.

То вдига бавно ръцете си нагоре – той го поглежда – и прехвърля ръцете си на врата му. После, притеглило главата му към себе си, го целува по устните – дълга нежна целувка, и – поело си дъх – още веднъж – и по-буино.

В първия момент офицерът е изненадан от атаката на момичето, но после отговаря – оставя чашата си върху масата... назад.

– Вие ще ме погубите, знаете ли... Аз утре заминавам – шепне момичето между целувките. – Ела при мен, моля ти се... Радославе...

– Къде – не разбира офицерът и също шепне.

Вера леко се изтегля – отива в другия край на масата.

– Аз там съм учителка! Ако вземеш влака в девет и двайсет вечерта, точно в един след полунощ ще бъдеш при мен. Аз ще те чакам на гарата... Докато умра!

Протегнал ръка назад, офицерът напипва чашата си върху масата – без да откъсва поглед от очите на момичето.

Късно вечерта. На улицата...

Излезлият силен вятър развява полите на шинела на Радослав, но в главата му едва ли има друга мисъл, освен главозамайващата тръпка от спомена за неочакваното приключение.

Ако не беше в униформа, той би тичал!

Вдигнал ръка да види колко е часа, той вижда три униформени фигури да минават през кръстовището по пряката улица пред него.

Между двама милиционери върви старшина от военноморския флот. Примирен с участието си, той върви покорно свел глава.

Радослав бързо ги застига.

– Защо е арестуван?

Доловил твърдите нотки в гласа на Радослав, старшината повдига глава.

– Аз съм си виновен, другарю командир...

Очите на Радослав гледат сурово, той изчаква отговора на милиционерите.

– Бил жена си, другарю старши лейтенант! Това ни казаха, когато се обадиха в Управлението.

– Аз съм негов командир! – представя се Радослав и дава да се разбере, че ще отведе арестувания.

После, отстъпил крачка встрани:

– Старшина Чакалов, към пристанището... Ма'ршш!

Просторна едноетажна къща.

Следван от старшината, Радослав бута външната врата и изтичва по стъпалата нагоре.

– Ела – отключил вратата на квартирата си, той кани старшината с жест да го последва.

В стаята на Радослав цари ергенско безредие – леглото е неоправено, на дивана са разхвърляни книги... Но на нощната масичка има фотография на много хубаво светлокосо момиче в униформа на стюардеса.

– Ето – Радослав сочи неопределено с ръка – моят кубрик¹! Разполагай се там, където ти е удобно...

Влязъл в кухнята, Радослав се връща с бутилка и две чаши:

– Не е ли малко студено?... Я включи печката, ти ги разбираш тия работи... Е, боцмане, разказвай сега какво стана?

Но боцманът мълчи. Той и не повдига глава, докато Радослав му налива.

– Пил ли си? – Радослав го поглежда.

Но боцманът отрицателно клати глава.

Радослав вдига чашата си:

– Защо тогава?... Пий... Наздраве, боцмане!

– За Ваше здраве, другарю командир...

На един дъх пресушава чашата си боцманът и поглежда Радослав.

– Е – чака Радослав, – щом не си пил, тогава?...

– Не се разбираме с жената, другарю командир...

– Ще мине.

Радослав губи интерес към случката, сяда и започва да развързва връзките на обувките си.

– Докато не знаех, добре си бях... Може ли, другарю командир?

– Наливай!

– Но днеска ме среща един нашенец... На улицата така... Следобед. Здравсти! – вика – Здравсти! Как си? Що си? Върви ли службата? И на тръгване ми го из-

---

¹Корабно помещение за повече от четири души.

търси. Слушай – вика – Твоята жена нещо такова там с един шофьор... Виж, провери тая работа.

Как съм се довял до дома, просто не знам. Погледнах, няма я. Децата... Едното играе на улицата, другото – едва не подпалило къщата. Плеснах едното, цапнах другото... Реват те в единия край, а аз на другия – място не мога да си намеря. Яде ме отвътре, та на лудост ме избива.

Върна се тя по едно време. Я, ти тука ли си? Ами че нали утре щеше да се върнеш... Ще те върна аз в пътя, кучко такава! Къде миткосваш, пачавро? И я започнах... с шамари. А тя мълчи и стои, и ме гледа. Децата пищят, а тя мълчи. И изведнъж ми го рече. Бях! При другия бях! Не те обичам!

Боцманът мълчи известно време.

Силно впечатлен от разказа на боцмана, Радослав е подпрял с ръце брадата си и го гледа.

– А аз си мислех, като оня сержант да направя. Да й тегля куршума, па сетне, да става каквото ще. Ама с тая дума ми отне силата. Мога ли да я накарам да ме обича?... Не мога... Но трябва да вървя. Не знам и аз защо се раздрънках...

Боцманът става.

– Чакай! Никъде няма да ходиш! Ще спиш тука!

Утро. Развиделява се. В далечината се вижда пристанището.

Две тъмни фигури вървят бързо към базата.

Макар и гледани отдалече, не е трудно да различим стегнатата стройна фигура на Радослав и до нея – масивната леко прегърбена фигура на боцмана.

Базата.

Радослав сгъва някакъв лист и го слага в левия горен джоб на куртката си, после се отправя към пирса¹.

Продълговатото тяло на подводната лодка сивее върху вълните.

Той поставя леко ръка на козирката на фуражката си, преминава люлеещата се сходня², ръкува се със старши помощника, който го посреща, и поглежда към командирската рубка³.

– По места за снемане от вързала⁴!

– Слушам! По места за снемане от вързала! – с привичен тон повтаря заповедта старши помощникът.

Започва обирането на въжетата.

Лодката напуска Варненския залив.

Бумтят дизелите...

– Момчетата искат, ако нямаш нищо против, в четвъртък да отидат на опера – старши помощникът изрича думите, без да се е обърнал към Радослав.

Той е подложил лицето си под вятъра и примижава от удоволствие.

– Не, но много зачестиха напоследък... Ще започнем с пеене да разговаряме... Оня ден ги слушах... Много смешно излиза. Щом им харесва, нека ходят.

И представил си нещо, Радослав се усмихва. После поглежда старпома.

– Пригответи се за потапяне!

– Слушам! Пригответи се за потапяне! – повтаря командата старши помощникът.

---

¹Продължение на кея. Вълнолом.

²Дъска с наковани по нея летви.

³Кабина.

⁴Въжета за прикрепване към брега.

Радослав се спуска по трапа¹ Следват го старши помощникът и сигналистът.

Подводницата бавно навлиза под вълните.
Последната следа от пяна остава зад нея.
(Външни снимки.)

Централният пост на подводната лодка.
Моряците са пред апаратите и очакват нареждания.
Радослав поглежда боцмана и тръгва към кабината на хидроакустика.

Едновременно, с две ръце, боцманът завърта ръчките. Следейки дълбокомера, той докладва:

– Два метра. Три метра. Пет метра. Двадесет метра. Двадесет и два. Двадесет и пет метра.

– Дръж така! Курс 132 градуса – чува се гласът на Радослав.

(Той е извън кадъра.)

– Слушам! Да държа така. Курс 132 градуса.

Обикновени думи, които се разменят в централния пост, и в тях няма нищо особено.

В трети отсек е тихо. Едвам доловимо се чува само жуженето на приборите и апаратите. Жълтата увехнала светлина на лампите осветява тясното помещение, отрупано с тръби, прибори, колелца, бурмички и винтчета.

Радослав наднича в кабинката на хидроакустика.

– Как е, акустик?

Хидроакустикът – млад лейтенант с по детски заоблено и нежно лице – придаващо му известна женственост – и поради това може би с големи руси

---

¹ Стълба.

мустаци – закриващи почти цялата му горна устна – поставя слушалките и предпазливо подхвърля:

– Ей сега ще разберем, другарю командир...

Хидроакустичната станция пращи, но Радослав е втренчил поглед надолу и внимателно наблюдава нещо на пода.

Натам гледа и боцманът. И щурманът наднича от своята кабина. Всички те наблюдават играта на две бели мишлета на пода.

Да, две бели мишлета, които, без да се плашат от присъстващите, „танцуват“ на пода по много особен начин.

„Бели мишлета...!“ На старши помощникът му се струва, че сънува. „Бели мишки на подводницата!“

– Кой направи тази свинщина? – кресва той.

Но никой не му отговаря, защото всички са съсредоточили вниманието си върху „представлението“.

Изправени на задните си крачета, едно през друго, мишлетата бият ушичките си с предните си лапки... Миг почивка и отново.

– Виж какво прави налягането – щурманът се е обърнал към хидроакустика.

Замислен, Радослав се отправя към разговорната тръба и включва трансляцията:

– Кой пусна мишки в подводницата?... Командирът пита. Повтарям! Кой пусна двете бели мишки в лодката?

Едно след друго и все по-често и често, мишлетата падат на гърба си и все по-дълго и по-дълго остават неподвижни на пода.

Разговорната тръба избухва и оттам се чува гласът на механика:

– Другарю командир, докладва механикът. Моите момчета са свършили тая работа.

- След учението да ми се обадят на брега – след кратко мълчание нарежда Радослав.

- Слушам! След учението да Ви се обадят на брега. Смъртта на мишлетата оставя тягостно усещане у всички.

Изходът на пристанището.

Ускорил крачки и леко притеснен, боцманът застига Радослав, който върви към изхода на пристанището.

- Другарю командир...

- Кажи.

- Аз за това, което говорих снощи у Вас, другарю командир.

- Друга ще намериш боцмане, а кучката изритай.

- Не мога, дявола... да я изгоня, мислих аз. Мъка ми е. Какво ще ги правя тия мои сополовци, другарю командир... Мили ми са. Да се върна и да ги намеря мръсни... Уроците си ненаучили... Гладни... Но аз исках, нека не знаят другите.

- Разбира се.

- Да е радост, с цяло сърце, дай я на другарите си, ама мъката... Тя си е твоя!

- Разбрано, боцмане, бъди спокоен, мъже сме!

Нощ. Купе в пътнически влак.

Двамата в ъглите до прозореца дремят.

През тъмното стъкло на прозореца, от време на време, се вижда как профучаващият бърз влак от Варна вдига праха от пероните на осветените пусти гарички.

Наближава един часът и Радослав става напрегнат.

Той става и започва бавно да се облича. Пристяга колана на шинела си и, ползвайки отражението си в стъклото на прозореца, леко се дооправя.

Влакът не е спрял напълно, когато Радослав, отворил вратата на вагона, забелязва две женски фигури на перона. Освен двете жени и дежурният гаров чиновник, друг няма. Той скача от вагона и едната женска фигура тръгва бързо в посока към него. Тя вече тича. Това е Вера... Задъхана и радостна!

– Така се радвам, че дойде! Така се радвам – очите ѝ преливат от радост и щастие, докато го оглежда. Хващат ръцете си. – Ах, не мога да те целуна. Ужас! Виждаш ли, и хазайката е с мен. Нямаше как. Ти си ми братовчед – дошла на себе си, делово предупреждава Вера. – Ела да те запозная! Тя много обича да се запознава.

Радослав вижда пред себе си една миловидна жена с нещо дяволито и мераклийско в извивката на веждите и носа. Жената се усмихва приветливо:

– Права е Верка в това, което ми разказваше за Вас.

Радослав премества пътната си чанта в лявата ръка и правейки крачка напред, се усмихва.

– Я...? Татко!

Стреснат от думите на Вера, Радослав се обръща назад.

На няколко крачки зад тях, слязъл навярно от същия влак, стои солиден възрастен мъж. Сам е! В дясната си ръка държи голяма пазарска чанта, а около врата си е омотал шал и, както се разбира от разстроеното му лице, изпитва голямо неудобство от непредвидената среща.

– Но защо не ми каза, че ще дойдеш бе, татко? – смаяна от появата на баща си, Вера бавно тръгва към него. – Онзи ден не ми каза, че може да дойдеш...

– Както и да е... – преценил, че приказките са излишни, бащата на Вера тръгва с хазайката напред.

- Видя ли сега какво стана - в очите на Вера има объркване, но и някаква неразбираема опасна веселост.

Радослав пали нервно цигара.

- Слушай, не е ли по-добре да се върна веднага?...
Още сега, докато не е...

- Глу-упости! Какво ще си помисли хазайката?... Недей така! Помисли за мен, Радославе!... Моля ти се...

- Ще ѝ кажеш, че не се понасяме с баща ти... Че не се търпим... Какво... Това се случва между роднини.

- Но това е верно, иначе татко какво ще си помисли...

- Кое е верно бе, момиче, не те разбирам.

- И аз... - Вера едвам успява да сдържи смеха си.

Четиримата вървят покрай железопътните коловози към някакъв мост - след който започват крайните къщи на градчето.

Отпред са хазайката и бащата на Вера. Малко по-назад, умърлушени, вървят Вера и Радослав, така че, когато бащата неочаквано се обръща назад, се озовава лице в лице с Радослав.

- Вера, я иди виж в колко е следващия влак за Варна!

- О, добре, татко... - зарадвана, Вера затичва към гарата.

Останал сам, Радослав понася върху себе си - изцяло - пълния с неприязън поглед на бащата.

Крайно учудена е хазайката, която не разбира, защо чичо и племенник не си говорят и се държат така, като че не се познават.

- Дай, че нямам нищо за писане! Имаш ли молив или нещо... - задъхана, Вера се е върнала и свойски хваща Радослав за лакътя.

Това притеснява допълнително Радослав, но той бърка във вътрешния джоб на шинела си и подчертано учтиво ѝ подава писалката си.

Квартирата на Вера.

В стаята на Вера пръв влиза бащата.

Той спира поглед на двете възглавници върху двойното легло, постлано с чисти бели чаршафи, на които прегъвките още личат, после поглежда към масата. Върху масата има две декоративни свещи, а встрани от тях – срещуположно – както се полага – два прибора. В единия края на масата са сложени – тава с щрудел и две бутилки вино.

После, кой знае защо, той започва да се суети и чуди къде да сложи пазарската си чанта. Търси ѝ място между бюфета и леглото, но нещо не му харесва и, мушнал я между леглото и стената, сядна на леглото.

Малко, след бащата, влиза Радослав. Той хвърля бегъл поглед върху леглото и масата, сядна на твърдия стол, поставя пътната си чанта на колената и поглежда бащата на Вера като „дръвник“!

– След малко отивам на хотел – Радослав е решил да проговори.

– Глупости – бащата на Вера едва не плюе. – Я оставете тия работи.

– Радославе, ела оттатък, хазайката ти е оправила леглото! Ела веднага, чуваш ли!

Радослав кимва учтиво на бащата на Вера и леко отнася чантата си оттатък.

Стаята, в която спи Радослав.

Вратата се отваря бавно и в тъмнината към леглото на Радослав се прокрадва човешка сянка...

Радослав напрегнато се взира.

„Но това е Вера!“

– Не спиш ли?

Радослав я гледа и мълчи.

– О, аз съм много глупава, знаеш ли... Да взема да забравя тази отвратителна икона... Казах на татко по

телефона да ми я изпрати – забравих да я взема като тръгвах – а той решил, че съм я откраднала... Представиш ли си?... И тръгнал да се блъска по нощите да я донесе. Милият!... Сега ми се кара оттатък, но след един час си заминава. Чуваш ли?... Заминава си, Радославе! Заминава си!...

Вера придърпва Радослав към себе си и го целува, целува, целува...

– Браво – вдига вежди Радослав, – и нас си ни бива...

Развиделява се. В стаята, в която спи Радослав, просветлява.

Уморена, Вера бавно влиза и застоява до леглото на Радослав. Отметнал ръце встрани, той е хубав в мъжкия си сън.

Угарките в пепелника на стола до леглото са доста – личи, че до късно е пушил.

Тя сваля пуловера си, свлича полата си и леко се вмъква при него – нежна и мека като котка.

Стаята на Вера – два дни по-късно.

Грижливо изгладените чаршафи са добре измачкани. Възглавниците също.

Полегнал в единия край на леглото, почти направо, Радослав е забил поглед в някакво списание и се бръсне с портативна самобръсначка – почти наизуст! В пепелника до него дими цигара.

– Значи, ти си лектор във флота – чува се гласът на Вера.

(Тя е извън кадъра.)

– Да. Аз съм лектор във флота – Радослав не поглежда към Вера, гледа в списанието.

– По какво?

Вера слага масата за закуска.

– По антигимнастика.

– Глу-по-сти – Вера налива мляко в чашите. – Ти млекото с какао ли го обичаш?... Аз без какао не мога да го пия. Мирише ми на животно. Казвай...

– И аз мириша на животно, нали така каза, а вчера дори – че ме харесваш и без какао...

Но ръкавица тупва в списанието. Радослав взима ръкавицата и я поставя внимателно встрани – там, където има още една ръкавица, салфетка, две книги джобен формат, чорап, чехъл... и погледнал към Вера, се дръпва бързо, но късно, защото с едно бързо движение тя успява да издърпа списанието от ръцете му и го повали назад.

– А, аз си мислех... За какво, глупчо?... За какаото... За какаото... За какао...

– Закъсняваш... Вера?... Млекото изстина на масата – Радослав прокарва ръка по гърба ѝ и иска да я погледне, но тя е заровила лице между рамото му и леглото и лежи до него отпусната и морна. Той се смъква малко надолу и подпрял се на лакът, заравя пръсти в мократа си от пот коса. – Млекото изстина на масата.

– Аз те обичам, знаеш ли...

– Кога се сети?

– Преди малко – гласът на Вера е одрезгавял. – И вчера. И онзи ден. И още първия път... Боже, какво ще правя аз, когато ти си отидеш?

– Ще затворим страницата и някой ден ще си припомним прочетеното. Нали така правят добрите ученици?... Имаш ли интересни деца в училището?... Никога не си ми говорила за работата си!

– Работата... Аз я мразя! „Другарко учителко, Иван ме пцува на м’айкя.“

– Ха-ха-ха-а... – Радослав отмята ръце назад и остава да лежи така. – А, ако го накараш да разбере, че това

е негова работа, а не твоя?... Сигурно ще е трудно, но си заслужава. Аз обичам работата си, знаеш ли...

– Сигурно. Ти си умен. Силен си. Справедлив си. Тогава в библиотеката, като те видях да стоиш до онзи проклет шкаф, си глътнах езика. Отчаянието ме тласна тогава към теб! А онази само как те гледаше... Затова поисках да излезем в коридора.

– Коя?

– Дежурната. Тя е влюбена в теб.

– В мен!

– Да. В теб, глупчо. До уши! Оф, не мога да я гледам вече! Аз съм жена и добре разбирам тия работи. Сега мислиш за нея, нали...

Вера се надига и продължително гледа Радослав в очите.

– Не. Но тя... Какво?... Тя е мил, учтив човек. Любезна е с мен. Само толкова.

– Ти го казваш, а очите ѝ говорят друго. Ще ходиш ли скоро в библиотеката?

– Сигурно.

– Ужас, аз те ревнувам, знаеш ли... Бих те осакатила... Да. Бих те осакатила, само и само да не принадлежиш на друга!... Можеш ли да ме разбереш?

– Не. Не мога, разбира се! Не мога и да си го представя дори! Но виж! – Радослав показва часовника си. – Закъсняваш...

– Аз вече закъснях, много закъснях... Имал ли си много любовници, Радославе, кажи ми... Сигурно!... Боже, тежко ми!

– Аз не бих те попитал – никога – за такова нещо...

– Можеш да ме питаш. Питай! Все едно, че нищо не е имало досега. Нищо! Никой! Никога! Никой! Разбираш ли?... Ти нямаш представа какво си!... Оф, Радославе... Ти сигурно дори не осъзнаваш какво представляваш?... Та ти си чудесен!...

Разговорът непрекъснато се върти около едно и също и това омръзва на Радослав, но в един миг той рязко се обръща към Вера и я поглежда:

– Защо плачеш?

– Плача ли... Аз да плача? Оф... – тя трие сълзите, които се стичат по лицето ѝ. – Сигурно... Сигурно ще плача. Винаги ли трябва да свършват хубавите неща така...!? – но изведнъж Вера престава да плаче. – Аз ще си дойда в събота! – подпряла се на лакът, тя се надига. Радост е озарила лицето ѝ при мисълта, че след няколко дни ще бъде във Варна и те пак ще бъдат заедно... Но неочаквано и изведнъж лицето ѝ отново помръква. – Ще ме чакаш на гарата, нали?... Щом ще бъдеш зает следобед, аз ще взема влака, който пристига в осем и десет във Варна, и ти ще ме посрещнеш... Нали, Радославе...

Квартирата на Радослав.

Радослав хвърля чантата си на дивана и посегнал да сваля шинела си, се застоява, защото забелязва, че в стаята му има някакъв порядък.

Във вазата на масичката има цветя, а с рамката на фотографията е затиснат лист хартия.

Той взима листа, разгъва го и поглежда към момичето на фотографията.

„Радославе, идвах днес – неделя, и те чаках около час и половина. В четвъртък бях във Франкфурт и вечерта кацнахме вместо в 7,45 в 9,20. Докато тръгне колата от летището, стана 10 часа и аз сметнах, че е по-добре да не идвам, понеже ти каза, че през нощта ще бъдеш в морето.

Много ми е мъничко за теб!

Чаках те в петък и в събота, и днес – неделя, реших да дойда.

Мило мое момче, нали си мое?

Утре съм в Москва и по разписание ще бъда в 8,10 на летището. Ако искаш, ела да ме вземеш. Що се отнася до мен, аз винаги ще искам – теб!

Лида.“

Замислен, Радослав сгъва писмото, поглежда часовника си – той показва 8,55 – и щраква пръсти. Разхлабва вратовръзката си и влиза в банята.

Варненската жп гара.

Часовникът на гарата показва 8,10.

Влакът от София навлиза в коловозите на гарата, когато някой отзад затиска с пръсти очите на Радослав. Пред него стои Вера – елегантна, възбудена, въвн от себе си от радост.

– Пристигнах преди три дни – смее се на учудването му тя – още на другия ден след теб, но не знаех къде да те намеря – Вера го хваща подръка. – Ела! Радвам се, че си с униформата си!... Сега ще отидем на едно място... Ще прекараме доста приятно! Аз напуснах оттам. Ако иска татко, нека ми намери работа тука... И без това трябва да ходя постоянно в библиотеката, за да работя върху дипломната си работа. Ти не си ходил – там скоро, нали?

– Не съм. Но в училището как ще се оправят без теб, бе момиче?

– Не ме интересува! Татко ще ме оправи. Той може. Бях разпределена там, отидох! Какво повече... А, ела! Ела да го хванем...

Вера тича към спряло наблизко свободно такси.

Те са пред вратата на някакъв апартамент. Звънят и вратата веднага се отваря. На вратата застава високо русокосо момиче в тъмен тоалет. (Момичето е позна-

то на Радослав от първото му посещение в дома на Вера.)

Гледайки към Радослав и Вера, момичето се усмихва, после обърнало глава назад вика:

– Амалия-а... гости! – и изчезва някъде навътре.

Но Вера влиза, без да е дочакала Амалия, и сваля палтото си. После помага на Радослав да свали шинела си, защото антрето е тясно.

Домакинята е дошла. Тя поглежда Радослав, после Вера и заговорнически ѝ намига.

Като буря нахълтва Вера в хола. Разговорите спират. Тя се връща, хваща Радослав за ръка и го довежда в средата на хола.

– Това е Р а д о с л а в !

Радослав се усмихва и малко маниерно покланя, за да бъде в унисон с представянето му от Вера. Той е леко смутен, но наистина изглежда великолепно в униформата си!

Старши помощникът от екипажа на Радослав, който се оказва между гостите, тръгва към Радослав и му подава ръка:

– Радвам се да те видя тука!

Радослав леко се накланя към него и му прошепва тихо – да не би да се изпусне и по навик обърне към него с войнското му звание – недопустимо за такива събирания.

– О, ама, вие се познавате... – радва се Вера и оглежда двамата мъже.

Домакинята тиква чаша в едната ръка на Радослав и го настанява в някакво кресло. После му налива ракия.

– Докато Ви доведе, Вера ни проглуши ушите с Вас... Покажете се достоен за вниманието ѝ!... Ние сме малко напреднали, от пет часа сме тук. Наздраве!

Докато домакинята говори, Радослав я гледа в очите, после търси с поглед старпома и вдига чашата си към него.

Вера вече танцува с доста приятен на вид млад мъж. Мъжът е притиснал Вера „доста добре“, но и тя се забавлява... „доста добре“.

Радослав се е преместил до луксозната библиотека. От другата му страна е русокосото момиче. Чашата му е на пода.

Около ниска масичка, близо до него, няколко мъже водят оживен разговор...

- Науката ли... Ето я голямата подлост на слабия човек! - пълнен мъж намества с пръст очилата си и мръд-ва неспокойно. - Но не можем и да не се съгласим с някои неща, като прашката на Давид, например... Силният в този случай се явява консерватор...

- Аз си оставам оптимист.

- Ха-ха-ха-а... - смее се мъж с къдрава коса. - Гробищата са пълни с оптимисти.

Старпомът кани русокосото момиче и двамата отиват да танцуват.

- О, приятно е... - чува се гласът на Вера. - Той е мой... Как се казва?... Годеник! Как беше това на френски?... Забравила съм. Но е много, много демократичен... Мога да Ви уверя в това!... Аз имам пълната свобода да ходя където си искам, да правя каквото си искам, да постъпвам както си искам, да танцувам с когото и както си искам, аз както искам...

Над рамото на Вера, мъжът отправя продължителен преценяващ поглед към Радослав.

- Тези симпатяги... Те имат навика малко... понякога... да боравят със заповеди...

- О, случаят не е такъв.

Ясно е, че ако пожелае, мъжът може да целуне Вера още сега.

– Античният дух е повече емоционален, отколкото какъвто и да е друг, съгласете се...

– В никакъв случай! – категорично отсича с показалеца си пълният мъж. – Трагичният патос, в който плува античното съзнание, не позволява и не може да позволи на последното да вземе страна. То е неутрално. Настрана е от всякакви догми и затова – поучително. То е, чисто и просто, едно откровение на живота – постигнато без лъжа.

Но едно момиче иска да си ходи. Това е някаква чернокоса красавица, чиито зелени очи искрят от ярост. Амалия е хванала момичето за ръце и иска да го успокои, но то е непреклонно.

Мъжът, с който танцува Вера, отива при красавицата и се опитва да ѝ каже нещо, но получава неочаквана плесница и се отдръпва.

Един през друг, красавицата и мъжът тръгват към вратата.

Последвала ги бавно до антрето, Вера тържествува.

– Затова ли се сърдиш, Снежа? – „недоумява“ Вера. – Да се скараме за такова нещо... Ето ти го! Моите добри намерения само...

– О... – блесват очите на красавицата, – върви по дяволите, ти... Заедно с добрите си намерения! Но ти ще си платиш за тази вечер, запомни го!

Последвана от провисналия нос на злощастния си кавалер, красавицата – заслепена от ярост – тропва непохватно с токчета по стълбите надолу.

– Да беше казала поне... л е к а н о щ !... – не спира да я дразни и гаври с нея Вера.

Върхът на гаврата!

– Добре я нареди – Амалия прехапва устни, за да не се изсмее. – Такова нещо, виж поне на нея, не ѝ се е случвало...

- В известни среди - заявява мъжът с къдрава коса - това не само не се осъжда, но се и оправдава.

- Разбира се! Дали един колорит е сътворен в Ексан Прованс, Таити или Арл, не е от съществено значение. Важно е, че той съществува - Радослав е обърнал гръб на случилото се с красавицата. - А щом той съществува, аз го заемам и толкова! И този, който го заема, твори. Той, разбира се, няма да може може би да доразвие, да дообогати заетото, но мнозина обичат да правят "като еди кого си"! В известни среди да не бъдеш себе си е признак за култура!

Радослав си налива ракия, после слага шишето пред мъжа с къдрава коса.

- Верно е! Но съгласете се, другарю старши лейтенант, че е за предпочитане неловкостта на някои художници, пред отвратителния провинциализъм на академиците. Те са като мокра бала памук, бутай колкото искаш, огъва се, но не се мести.

- Така е! Но на мен пък лично ми е крайно неприятен човекът, който може да бъде обучен на всичко. Академикът често е посредствен наистина, но рядко сноб! За мен снобът е провинциален. Провинциален е и еkleктикът. Провинциален е всеки, който се страхува да бъде себе си. Но пренесете целия Дюфи, пренесете целия Дерен, пренесете целия Ван Донген... и Вие пак няма да направите изкуство. Не мога да повярвам, че ще станете по-добри французи от французите!... Няма по-големи традиционалисти от френските новатори!... Макар това да звучи като парадокс!... И за Брак френските критици пишат с гордост, че „...той живее в голямата френска традиция.“

Става тихо. Очите на Вера блесват от гордост. Тя за втори път открива „своя Радослав“ и прехвърля свойски ръка през рамото му. Но той внимателно пренася ръката ѝ в купата с фъстъци.

- Трябваше да сме религиозни – помирително захапва цигарето си пълният мъж – тогава щяхме да си обясним много неща. Може би...

- И себеотрицанието е религия... Но това вече е случаят, когато човекът различава Доброто от Злото и сам се контролира! Тоест, сам си е съдия. На такъв човек не му трябва черковната догма.

- Значи е бог...

- В очите на другите. Той едва ли се обожествява. Но помислете за Злото и като изпитание за Доброто. Ние всички грешим, но ако не повтаряме грешките си е добре и – Добро. В това е смисълът на изповедта, мисля аз! Но осъзнали грешката си и изповядали я, не означава, че вече – опростени – ни се позволява да я повторим, потретим и т.н.

- А вие, кажете ми – защо няма съвършени хора!

- А вие, кажете ми – защо няма зелено куче!

- Сега в хлорофила има стронций.

- Значи, ще очакваме кучето след 3600 години.

В таксиметровата кола.

Радослав е между Вера и русокосото момиче на задната седалка. Разтрива челото си.

- Глава ли те боли?

- Много пих тази вечер.

- О, ти беше чудесен! Аз не съм и подозирала... Защо хората казват, че когато Бог раздавал ум, вие военните сте били на маневри?

- Откъде да знам защо, малко ли неща говорят хората. Нали така? – той се обръща към русокосото момиче.

Момичето поглежда Радослав, очите му блесват, но не отговаря.

При един завой на таксито, ръката на Радослав съвсем съзнателно „попада“ на дясното коляно на момиче

чето. Но той не бърза да я отмести. Момичето хваща ръката му над лакътя, поривисто притиска лицето си в рамото му, но внимава и да не го забележи Вера.

Улица. В края на улицата е къщата на Вера.

Вера и Радослав са слезли от таксито.

- Не се сърдиш, че я изпратихме, нали?... Много е мила горката! Беше самичка. Толкова съм щастлива тази вечер... Нищо не ми тежи. Мога да правя благоденяния, знаеш ли...

- Знам.

- Дай ми една цигара, моите не знам къде останаха. Хареса ли ти у Амалия?

- Мно-го-о... - докато бърка за цигари, отговаря Радослав.

- Остави ги! Те са си такива. Но ти ги уби! Ти ги смаза тази вечер! Сплеска ги!... Толкова съм горда с теб, Радославе... Те са свикнали, знаеш ли, да гледат отвисоко на всички. Писатели са някакви... Художници... Мислят се за естети. Такива сноби са...

- Сноби ли?... Че какво им е снобското?... Ти как си представяш сноба?... За това са необходими качества...

- Но ти се подигра с тях по едно време. Докара ги до положение... Накара ги да се съгласят с теб. Аз всичко чух. А после...

- Така ли?... Значи, ти всичко „чу“. Браво! А аз мислех, че беше заета с друго в това време.

- О, не ставай такъв. Ти не можеш да си ревнивец! Не ти прилича. Но ревнуваш ли? Кажу! Ревнуваш ли наистина? - Вера засреща Радослав и се надига на пръсти да погледне в очите му. - Сърдиш ли ми се?... Кажу!... Сърдит ли си ми?

Но Радослав мълчи.

Ако би потвърдил, Вера би била най-щастливата жена на Земята.

– Странно, Радославе, ти няма за какво да си комплексиран, а понякога се държиш като човек, когото са засегнали. Защо?...

– Тогава посягам към ракията, не забеляза ли?

– Знам.

– Е да, ти в с и ч к о знаеш... Лека нощ!

Те са пред къщата на Вера.

– Няма ли да се качиш?... Нашите заминаха за Карнобат и ще се върнат едва утре вечер, разбираш ли...

– Това си е тяхна работа! Довиждане!

– Шегуваш се, Радославе...

– Радвай се, моето момиче, защото с хората, които ненавиждам, аз – никак не се шегувам.

Той нахлузва ръкавиците си и тръгва, а Вера остава с чувството, че веднага я е забравил.

Аерогара „Варна“. Вечер.

На пистата се спуска осветен от прожекторите пътнически самолет – красива голяма птица.

Радослав е с гръб към нас и го наблюдава. С цивилно спортно яке е.

В единия край на халето – там, където се извършва митническата проверка, са се наредили пътници от кацналия самолет. Между пътниците си пробиват път две стюардеси. Освен пътните си чанти, имат и друг багаж. Едната стюардеса е светлокоса и много хубава. По-светлокоса от на фотографията в квартирата на Радослав. Замислена е. Двете са сред посрещачите.

– Лида...

Светлокосата стюардеса трепва и поглежда в посока на гласа. Радослав се усмихва и тръгва към нея.

– О, така се радвам!... Цял ден съм си мислила за теб и те виждам. Радославе, струваш ми се малко променен, добре ли си?... Моля те, би ли взел за малко... Не! Ще ги оставя тука. Много се радвам!... Ела! Или

чакай... Само ще погледна в наряда. Връщам се бързо. Хей! – и махва мило с ръка.

Луксозен автобус на аерогара „Варна“.

Радослав е прехвърлил свойски ръка зад Лида на облегалката и отблизо я гледа. Не говори. Някаква спокойна радост се е настанила на лицето му.

Лида се чувства обаче неловко пред пътниците – заради свободата, с която той е прехвърлил ръка зад рамото ѝ.

Спретнат е нейният характер!

Бащата на Вера.

Потънал в куп книжа, той седи зад бюрото си до телефона в хола. Прелиства нещо. Очилата са високо на челото му. Има разсеян вид.

В хола като буря нахлува Вера.

– Обаждал ли се е Радослав, татко? – въпроса си тя задава в крачка и бащата изглежда не чува това, което го пита. – Татко, чуваш ли какво те питам, татенце?... Обаждал ли се е един мъжки глас, басов такъв, който да е казал, че ме търси?... Мен!

– Не, моето момиче...

Вера помръква – безкрайна мъка се настанява на лицето ѝ. Тя пуска рамото на баща си, в което се е вкопчила, и излиза от хола.

Майката на Вера.

Влязла в хола веднага след Вера, майката приближава бащата:

– Защо плаче Верето?

– Не знам... Ами, тя ме питаше нещо... – той явно е забравил какво го е питала дъщеря му.

– Ох, това дете... Какво става с него, не разбирам! От четири дни, всеки ден плаче. И сега се затвори в стаята си...

– Ами, не знам... Заведи я на лекар! Виж там... Аз какво мога да направя, не виждаш ли, че имам работа...

– Ах, глупако, глупако...

Бащата я поглежда:

– Глупак ли? Защо?... Откъде накъде...

Базата.

Подводната лодка е на пирса.

Моряци от екипажа на Радослав почистват шварта¹ и разговарят по много особен начин.

– Сивият цвят е мечта на... моряка-а... – откъм кърмата² някой имитира оперно пеене.

– Що чува-а-ам...? Що чува-а-амм...? Нима... си мислиш... че аз ще поместя... тази ламарина-а-а...? О-о, мила... Аида-а-а...!

Старпомът подава писмо на Радослав. Двамата са долу. Радослав поглежда въпросително старпома, после отваря плика. Прочел няколко реда, той неочаквано се обръща към старпома:

– Я иди им кажи да говорят човешки... Какво е това представление... Ей...!

„Операта“ секва.

Квартирата на Радослав – късно вечерта.

Радослав е в униформа, прибрал се е току-що.

Тръгнал към кухнята, продължителен звън го спира по средата на стаята. Звъни се повторно и той решава

---

¹ Резервна котва.

² Задната част.

да погледне през прозореца. Пред вратата има човек и той отива да отвори.

Отворил вратата, насреща си вижда Вера!

Радослав е толкова изненадан, че когато тя, мълчалива, тръгва да влезе, той неволно ѝ прави път, после, озадачен, гледа след нея.

- Вляво – дори тихо я насочва той.

- Получи ли писмото ми?

Лицето на Вера е разстроено. Несигурна е.

- Да. Но кой ти каза, че тук живея?

- Защо не ми се обади, Радославе, и днес цял ден съм те чакала... Ти никак не мислиш за мен!

- Само това ли, значи, ще се разберем.

- Аз знам причината.

- Браво.

- Каква е тази стюардеса, с която са те видели?

- Българска. Хубава българска стюардеса. Но кой е бил толкова жесток да ти го каже?

- Моята приятелка. Русокосото момиче, което изпратихме вечерта с таксито.

- Ах, да. Тя... – Радослав си спомня, клати глава и тръгва към кухнята. – Тя не ти е приятелка, но както и да е... Един чай, ще пиеш ли?

- Не. Дай ми цигара.

Донесъл чая, Радослав го налива в чашите.

- Аз съм много глупава, Радославе... – Вера е свалила шлифера си.

- Ха! – Радослав се размива от сърце. – Не бива да го казваш, Вера, знаеш ли... Някой ще помисли, че искаш да му се харесаш. Мъжете бягат от умните жени.

- Да. Наистина! Аз винаги съм била в сянка от моите приятелки.

- Не поради тази причина, бъди спокойна! Но виж, аз трябва да си лягам... Уморен съм. Сега ще изпием чая и след това...

- Нека остана при теб, късно е.
- Требваше да дойдеш по-рано.
- Идвах, нямаше те. Нека остана при теб, моля ти се! Знаеш ли, главата ми се пръска от болка... Само ще лежа, толкова съм уморена...

- Невъзможно! Трябва да се прибереш. Родителите ти ще се тревожат.

- Не ме интересуват!

- Така ли? – изненадан е Радослав. – Е, да, но аз не искам!

Вера плаче. Шлиферът е до нея. Стаята е задимена. Часовникът показва един след полунощ. Чашата от чая пред нея е пълна с фасове...

- Когато на човек се случи нещо неприятно – облегнат назад, отегчително поучава Радослав, – веднага трябва да си помисли след колко време то вече няма да има никакво значение за него. Но сега престани да плачеш!... Мъдрите мъже нехаят за това, което не могат да имат – Радослав прави пауза. – А разумната жена спокойно трябва да се помири с това, което сама е пожелала да няма. Чуваш ли?... Хайде кажи го!... Първото е от Хемингуей, второто ще бъде от теб.

- Обичам те, Радославе! – дави гласа си в носната си кърпа Вера.

- Това са глупости – Радослав става. – Хайде сега да те изпратя до вас. Така ще си отпочинем по пътя. Много приказвахме тази вечер.

- Нема да си ходя!

- Защо-о... – изненадата на Радослав бързо преминава в раздражение. Той поглежда часовника си.

- При никого няма да ходя и при никого не искам да отивам! Ти си единственият човек в живота ми!

- А Муци? – прекъсва я Радослав. – А оня вечерта у Амалия?

– О-о!... Остави тоя лигав кретен! – отвращението на Вера е искрено.

– Е, браво, какво способно момче! За толкова кратко време, какво „развитие“ е претърпяло... От колко време не си се срещала с него?

– От вечерта в деня, когато срещнах теб! Ти му пресече пътя! Ти го свърши! Уби го!

– Каква загуба? Горкото момче!... Аз сигурно трябва да му се извиня сега, защото излиза, че си е губило времето само – някога, когато е надписвало листата от тополите в Приморско.

За миг само, Вера вдига глава и втрещва поглед в Радослав, но нищо не казва.

– Да. Поне аз да го направя, защото у теб няма и капка милост към него... Аз не съм ангел, но ти трябва да го направиш... Човещината го изисква! Какво лошо ти е сторило? Хайде така да говорим!... Казваш, че не сте се срещали оттогава, и аз се питам, какво ли ще говориш за мен утре, когато срещнеш друг или ме намразиш?

– Аз?... Теб?... Да намразя... – Вера гледа Радослав и се чуди на думите му. – Боже, само това няма да мога да направя, и да искам, няма да мога. Никога! Чува ли? Каквото и да се случи! Какъвто и да си! Каквото и да стане с теб!... Без ръка, без крак да си дори... За мен ти винаги ще бъдеш само едно в живота ми... Р а д о с л а в !... Ох, Радославе, не ме измъчвай повече! Ти не знаеш какво си!... Ти не знаеш какво ми даде!... Ти не знаеш какво голямо нещо направи за мен...

Последните думи на Вера са направили впечатление на Радослав и той я пита вече със спокоен глас и друго лице:

– Обичаш ли ме, Вера?

– Много.

Вера става и се устремява към Радослав, но той я възпира с ръка и гледа продължително в очите.

– Защо го направи тогава?... Знаеш какво те питам.

– Не знам.

Вера свива рамене, сълзи се стичат по лицето ѝ.

– Ако знаех, че така ще го изтълкуваш... Ако не беше ти с мен там... аз никога нямаше да посмея, никога нямаше да мога и да помисля да направя такова нещо! Ще ми повярваш ли?... Аз бях толкова радостна, бях толкова щастлива затова, че съм с теб! Че ти си с мен!... Чувствах се неуязвима. Това беше най-хубавата вечер в живота ми...

– И реши, за разнообразие, да причиниш мъка на друг, а мен да направиш смешен в очите на старпома и останалите там. Сега и оня сигурно квичи и се кае пред оная красавица, въпреки че изяде шамара. Каква картинка... Ти тука, той там... Впрочем аз мисля, че вие с него ще бъдете чудесна двойка, както и аз с онази... Тя беше хубава жена, доколкото си спомням. В края на краищата, вие поискахте размяната, кой ви е виновен?

– Не! Не-е... – Вера протяга ръце към Радослав. – Не прави това, моля ти се! Ти можеш, но не го прави! Не го прави! То ще ме убие, Радославе, моля ти се, не прави това! Само това недей да правиш!

– Ха! – горчиво се усмихва Радослав. – Ето, това са думи, които аз, мисля, никога не бих си позволил да произнеса! Ти имаш жесток характер, моето момиче! Може би не го съзнаваш... Може би?... Вера, ти не обичаш мен, ти обичаш себе си! Чу ли ме?... Ти обичаш само себе си, Вера...

– Не! Не-е...! – Вера скача и, поривисто сграбчила рамото на Радослав, се сгушва на гърдите му. – Това не е верно! Аз теб обичам, само теб и чрез теб... себе си! И себе си заради теб, затова че те имам, затова че... – горещи сълзи я задавят. – Ти не знаеш... Ти не

знаеш, защото не си бил отритван като мен... На теб не са ти се присмивали приятелите ти, както на мен ми се присмиват приятелките ми. Ти никога не си бил момичето в сянка, което стои в ъгъла и с което никой не танцува... Че не си жена, че си суха риба... А аз съм жена! Жена съм, Радославе!... Жена съм! Кажи жена ли съм? Кажи ми, мили, мили Радославе... Кажи ми, моля ти се! Чуваш ли ме?... Жена ли съм, кажи...

- Вера...!

- Радославе - сграбчила го, Вера силно придърпва Радослав към себе и притворила очи, с трепетни устни настойчиво търси устните му, - мили Радославе...

- Вера...

- Убий ме... Убий ме по-добре, но не ме оставяй!

- Вера...

И поддал се на мъката ѝ и на горещия ѝ порив, нещо в него се размеква и той забравя... забравя...

Телефонна кабина.

В дъното на улицата е къщата на Вера.

Гласът на Вера от телефонната кабина:

- ...Но маме, разбери, не мога да си дойда. Далече съм. Чак на Галата сме в една вила и докато тръгна, докато пристигна... Какво? Не! По-добре да остана тука. Милка има температура. Вие бъдете спокойни. Какво „онази нощ“... Не. Не. Не-е... Слушай, няма какво да говоря с татко... Това, което казах на теб, ще кажа и на него. Чао!... Чао, казах! Лека нощ! Ту-у...

Вера с трясък окачва слушалката на вилката на автомата и тръгва към Радослав, който е наблизко.

- Защо излъга майка си?

- А какво да ѝ кажа?

Бащата на Вера.

Сенки са легнали под очите му. Има уморен вид. Очилата са на челото му, както обикновено. Той гледа замислен към Вера известно време, после свалил очилата си, с уморени движения трие стъклата им.

Вера е в прекрасно настроение, тя пъргаво подрежда някакви книги в огромната библиотека.

– Аз отказвам да разбера тази работа! – тръсва глава бащата.

– Коя, татенце?... Кажи! Може и аз да не мога.

– Ти трябва да престанеш... Аз не знам какво правиш по цели нощи, когато изчезваш от къщи, но ние с майка ти преживяваме това тежко – когато те няма – и не можем да заспим до сутринта – да те чакаме.

– Но татенце, защо вършите глупости? Ние се обичаме и сме решили да се оженим. За това точно се канех да говоря днеска с теб. Ти сега трябва да ни купиш апартамент – Вера обгръща с ръце врата на баща си... сигурна във въздействието на това движение. – Нали ще го направиш?... Нямах десет дъщери, едно дете имаш. Знам, че се тревожиш за мен, но като ми купиш апартамент – вече ще знаеш къде съм. Ще ми идваш на гости и няма да се тревожиш... Аз съм сигурна, че така ще бъде. Нали, татенце?

– Това ли? Хм! – бащата на Вера премисля нещо. – Знаеш ли, аз не съм съвсем наясно какво правиш с парите, които ти давам...

– Харча ги, татенце – глези се Вера, – харча ги. Не е ли все едно дали ще ги пият приятелите ти или ще ги харчи твоята дъщеря, която те обича.

Позасегнат, бащата я поглежда и промърморва:

– Ще видим. Не знам. Хм!... Ще уредим тази работа по-нататък. На първо време...

– Но аз бързам.

- Бързаш ли? – бащата сваля очилата си. – Не разбирам какво искаш да кажеш...

Вера избухва в звънлив искрен смях.

- О-ох, милият, той все не разбира. Не си мисли такива работи. Нищо такова няма. Радослав е почтен човек. Искам само да бъда с него под един покрив. Да го посрещам, татенце, да го изпращам, да го виждам, да живея за него... Това е всичко!

- Е, да. Това... Ти все някога трябва да се омъжиш, но той обича ли те достатъчно?... Уверена ли си в него?... И защо да е прибързано така някакси бе, мое то момиче... Доведи го някой път този момък, а?... Да го видим с майка ти тука... Това е сериозна работа. Да поговорим с него...

- Ох, татенце, той се срамува от теб.

- Срамува се! – бащата на Вера е приятно изненадан. – Хм! Това все пак е нещо. С какво се занимава този твой... кандидат?

- Той не е „кандидат“, татенце, а старши лейтенант и знаеш ли колко е важен и колко е строен в униформата си... Всички ми завиждат за него. Всички „гъски“ около мене се пукат от завист. Толкова съм щастлива, татенце... Ти не можеш, ти не можеш да не искаш да бъда щастлива! Едно дете имаш, купи ми този апартамент!

- Всеки баща желае щастието на детето си... Гордините си минават... Но на първо време вие, такова, можете да живеете и тука при нас, нали?... Ето, тука е широко. Има място не за трима, за пет души дори има място. Щом е така, аз няма да имам нищо против.

- Но, татенце, и това може да стане, аз ви обичам, но мама ще ни развали живота, ти я знаеш каква е...

- Знам, знам...

Те заговорнически се споглеждат, но някаква на-трапчива мисъл потиска бащата на Вера. По едно време той вдига глава:

– Как върви дипломната ти работа?

– Напредва.

– „Напредва“. Не виждам такова нещо! А ти знаеш, аз имам планове за теб. Ти трябва да вървиш по-нататък... Да напредваш... Да се развиваш... Бракът е хубаво нещо, но той носи и задължения. Няма ли да ти попречи?... Какво ще правите... Ти напусна работата си, но това не е беда, докато си при мен, добре, но после... С какво се занимава този твой Радослав?

– Нали ти казах, татенце, офицер е, офицер от флота.

– Добре-е... Чухме го. Офицер от флота. Строен, важен и така нататък. Но с какво се занимава той? Какво работи там?

– Ами, лектор е някакъв...

– „Лектор“! Това добре. Но къде-е е лектор? По какво-о...?

– Ами... Казва, че е лектор по антигимнастика, но аз не му вярвам.

– Гг... глупости!... Глупости!... Глупости!... – започва да вика бащата на Вера. – Аз само с глупаци ще се разправам. „Лектор по антигимнастика“. Ама, че идиотщина! Свестен човек не видях тука у дома си, аз! Само глупаци и кретени. Това са твоите приятели.

– Този е умен, татенце, недей така.

– А-а...! О-о...! Разбира се! Щом ти си го преценила, имам представа какъв пунгаш е... Що за чешит е и тоя... Като другите... Вчера един от тях знаеш ли какво ми изтърси по телефона?... А?... Знаеш ли?... Срам ме е да го кажа дори, въпреки че съм мъж. Апартаменти ще им купувам аз на тиквениците и ще ставам по-голям глупак и от тях!... Хай-де-е...

- Отказваш ли ми?

- Отказвам! Решително отказвам! Това е! – бащата на Вера захвърля молива си и той отхвърча в един от ъглите на хола.

Вера се свива като котка. В очите ѝ блесва отровна ненавист:

- А да поиш лигавите си приятели по ресторантите, имаш пари. Нали?... И ако ми говориш за пунгаши, искам да ти кажа, че те са такива... Твоите приятели! Защото миналата седмица умрях от срам пред Радослав, просто умрях. Идваше ми в земята да потъна, като се изтърси един от тия твои лигльовци и... „О-о, мойту момичинци, ний сми гулями приятели с татку ти. Уважавами са... Дай ми пидисе стутинки да пия идна ракия“ – криви се и имитира някого Вера. – Уважавайте се. Мислиш ли, че не се срамувам поради тебе?... Понеже никой не те цени, понеже и мама въщи не те зачита за нищо, ти затова се събираш с такива... Да блестиш сред тях!... Кажи ми кой свестен човек, кой твой колега те зачита и има добро мнение за теб? Кажи кой?

- Вера!

- Те всички за теб са глупаци, а ти за тях – мижитурка, подмазвач и кариерист. Да. Кариерист!... И обясняват как си станал професор... Впрочем знаеш за какво ти говоря.

- Вера, ще престанеш ли?

Лицето на бащата е станало синкавомораво от гняв. Главата му леко трепери...

- Няма да престана! Отвратителни сте ми... И ти си ми отвратителен. И тия, дето ги водиш тука да пиянствате и да им показваш разни книги, и да те слушам как се хвалиш колко си културен, колко си бил способен... Че си най-умният в института... А те, горките, само от гроздова ракия разбират и понеже не знаят и да четат дори, не знаят и откъде преписваш. Отвра-

тителни сте ми... Отвратителни сте ми. Не мога да ви понасям!... И ти ще ми говориш за Радослав, че бил не знам какъв си... А не заслужаваш и прахта от обувките му да изтриеш!

- Престани ти казвам!

- Няма да престана!

- Ще те плесна, Вера...

- Ако смееш! – очите на Вера се присвиват и нещо подигравателно блесва в тях.

И вдигнатата ръка на бащата остава във въздуха.

Прилошало му, той леко се олюлява.

- Аз ще уредя това и без теб – продължава Вера, – но ти няма да ме видиш повече!... Аз имам къде да отида, ще видиш!... Ще напусна тази проклетата къща... Ще я напусна! Това не е дом за мен, егоисти такива... Негодници отвратителни...

Вратата на хола тресва. Вера нахлузва обувките си, грабва палтото, шала... Тресва и втора врата.

- Вера-а...! Вера-а...? – сполетян от лоша мисъл, бащата вика след нея.

Но хлопва и външната врата.

Омаломощен от безсилие и гняв, той сяда на кушетката в хола и навел глава, посяга към челото си.

Първокласен ресторант. Ден.

Бащата на Вера и висш морски офицер са на маса в дъното на ресторанта.

- Моля ти се... Чуваш ли ме... Махни го – задъхан, настойчиво говори бащата на Вера. – Махни го от града! Трябва да ме разбереш, проблемът е сериозен, махни този човек! Изпрати го някъде... Командировай го в някоя отдалечена база да не бъде във Варна, за да му отнемем възможността да се среща с дъщеря ми, иначе този кошмар ще продължи. Моля ти се!... Чуваш ли ме, Коста?... Аз вече нямам дъщеря... Нямам!

Не знам какво стана с това дете?... Говори ми разни врели-некипели. Такива глупости... Онзи ден ѝ казвам: „Вере, престани да ми държиш такъв език, ще те плесна!“ А тя, знаеш ли какво ми отговори?... „Ако смееш...“ Чуваш ли? „Ако смееш...“ Плаши ме с него. Обажда се по телефона, когато му скимне. Ама това единайсет, дванайсет часа през нощта, не го интересува! По цели нощи я задържа при себе си... А докато не се прибере дъщеря ми вкъщи, аз не мога да мигна. Разбираш ли ме, Коста, апартамент иска. Сега у дома е ад. Апартамент, та апартамент... С шепи пари да давам, пак няма да им стигнат. Колкото пари дам на дъщеря си, всичко харчат... Аз не знам, вие... Какво получават там вашите офицери? Какви заплати им давате... Ти по-добре знаеш.

– Не. Този случай не е такъв, познавам човека – усмихва се укорно, старши офицерът. – Това е един от най-добрите ми младши командири и аз не мога, повярвай ми – не мога дори да допусна...

– А бе, „добър младши командир“... И аз не допусках много работи, но на, нещата си стават. Ето, не знам с каква цел, нали и аз като всеки човек си имам недоброжелатели, ти знаеш, я настроиха против мен и тя ми говори какви ли не глупости. Родната ми дъщеря, моята кръв дете се казва. Накара я да напусне работа, а аз имам планове за нея, не да я омъжвам, мислех си други неща. А тя напуснала училището, без да предупреди някого, зарязала учениците, взела влака и дошла тук, за да е при него.

– Странно, просто да не повярва човек.

– А питаш ли ме мен, когато пристигнах една вечер, за една нощ само, да занеса на дъщеря си – там някакви продукти, и го гледам красавец на перона... Хеет, хеет! Фръцка се. Пуши цигара. Аз пристига-ам и той пристига. Аз тръгва-ам и той тръгва-а. Аз вървя-я и той

върви. Аз влиза-ам и той влиза в квартирата на дъщеря ми... Аз сяда-ам и той сяда-а...! Врѣх на нахалството! Чака ме да си отида-а...!

Малка сладкарница. Привечер.

На кокетна масичка на фона на спуснати докъм пода завеси – виждаме Радослав и Лида.

Радослав отново е цивилен. Лида е с униформата си. Изглежда се е върнала току-що от полет, защото нещата ѝ са на стол до масичката. Върху масичката има кори от банани.

В сладкарницата се разлива приятна музика, но Радослав е навел глава. Замислен е.

(Известно време ги виждаме отдалече.)

Лида говори. Движенията ѝ са отмерени, пестеливи.

После, съвсем отблизо, чуваме гласа на Радослав:

– И аз не знам! Беше просто ей така! Стори ми се забавно. После вече какво да ти кажа...

– А, ако и аз направя „ей така, едно такова забавно нещо“, ти как ще се почувстваш, Радославе?... Знаеш, че имам прекрасна възможност да го направя, екипажите ни преспиват извън България...

– Знам, че можеш, но жената изневерява със сърцето си, докато мъжът...

– „Докато мъжът...“?

– Мъжът изневерява ей така някакси, без да мисли, и забравя. За него това е без значение...

– На мъжкаря-човек сигурно е трудно да преодолее стадния си атавистичен подсъзнателен нагон за съхраняване на биологичния вид, но не знам как мъжът... „и забравя.“ и „без значение“, когато тази жена очаква дете от теб...

– „Дете от мен“!?! – изненадан е Радослав.

– А ти си мислеше, че ще ти се размине... И защо продължаваме да говорим за това... не знам, когато

ти си се клел в писмата си до нея, че я обичаш, че я боготвориш, че падаш на колене пред нея... Това е естествено! Показала е връзка с писма на мама. Чела ѝ ги е. Аз не съм била вкъщи.

- Аз да падам на колене в писма до нея?... Какви писма?... Каква връзка с писма?

- Ох, Радославе, недей... Недей наистина! Аз така ти вярвах. Смятах те за чист човек. Моля те, не ме лъжи! Бъди така добър, не се прави на наивен!

- Но ти, обясни ми, Лида, какви писма съм ти писал, като знеш, че не обичам да пиша писма?... За тези две години, колко писма съм ти написал?... Нали познаваш почерка ми?... Хайде кажи ми, много те моля, Лида...

- О, не знам, толкова е отвратително...

- Верно е отвратително.

Навел глава Радослав премисля. Лида го гледа.

- Защо го направи, Радославе?

- Не знам...

Известно време и двамата мълчат.

- И не знам как си могъл... Та тази жена знае всичко за нас... Къде сме ходили, къде сме били, какво сме правили... Може ли да си толкова бърбърив... Сега ме е срам да погледна мама, но както и да е... Стана късно - Лида поглежда часовника си. - Аз трябва да се прибирам, ти оставаш ли...

Радослав я поглежда:

- Защо „ти оставаш ли?“

- Не се сърди, близо е. Ще взема автобуса, може и да не ме изпращаш.

И прибрала нещата си, Лида тръгва - хубава жена, която веднага събира погледите на хората в сладкарницата.

Автобусната спирка.

Радослав застава с гръб към вятъра да запази Лида, после я гледа подължително и тъжно в очите.

– Кажи!

– Гледам те и си мисля колко благодатно се е отнесло с теб Творението... Дало ти е и хубост и сила! Мисля, че ти получаваш много неща, без да влагаш особено усилие, притворство или лъжа...

– Чудесно! Ако си писал такива неща и в писмата си до онази жена, това ми обяснява поведението ѝ.

– На „онази жена“ не съм писал никакви писма, престани най-после! Нито едно! Повярвай ми! Това са писма на някой от нейните лигльовци, вероятно, и тя от злоба... Да-а... – Радослав „открива Америка“! – „Трудно е на човек да се бори с теб по друг начин. Муци.“ Ами, да. Муци! Само така е станало. Така е направила. Това са писма на Муци. Та аз я познавам от толкова скоро, Лида, как бих могъл за толкова кратко време да напиша връзка с писма? Нали каза „връзка с писма“. Представи си само за момент как написвам „връзка с писма“...

В душата на Лида просветлява. Тя поглежда Радослав и сдържано докосва лицето му.

– Ела при мен утре, нали имаш почивен ден?

– Да дойда ли, Радославе...

– В осем ще съм се прибрал вече.

– Добре. В осем. Но повече не прави така! Аз искам да ти вярвам. Ако не ти вярвам, не мога да те обичам, разбираш ли?... За мен тези неща са взаимно обусловени!

– Как ли пък не! Но и аз съм голяма работа... Добре че се сетих, иначе загивах...

И така, почти прегърнали се, те се качват в автобуса.

Базата. Кабинетът на командира.

Познатият ни висш офицер от ресторанта с бащата на Вера, когото ще наречем Белчинов, стои с гръб към прозореца в средата на кабинета си.

Срещу него, така както се полага по устав, стои Радослав.

– ...та аз дори не мога да повярвам, че мой офицер се е забъркал в такава една „лековата“ история – кънти в стаята гласът на Белчинов. – Старши лейтенант, нима не сте наясно, че по нашето поведение в обществото хората съдят за морала на военния моряк, въобщ'е! Каква е тази история?... Аз съм твой командир и искам да ти повярвам, но баща ѝ е ходил и при командващия и сам разбираш, тази история може да повлече след себе си доста неприятности и в службата ти... Аз свалям ръце от теб!

– Другарю капитан първи ранг – изпънал се като струна, Радослав гледа открито, – никога не съм ѝ внушавал помисли, че ще се ожения за нея! А и нямам такова намерение. В този смисъл, аз нямам защо да искам баща ѝ да ни купува апартамент.

– Искам да ти вярвам, старши лейтенант!

– Другарю капитан първи ранг, моля Ви, повярвайте ми.

– В такъв случай – Белчинов драска клечка кибрит и пали цигарата си, после над горящата още клечка поглежда Радослав, – остава така! Каквото и да е!... Честно е, мисля, да не се занимаваш повече с това момиче... Да не се срещаш с него... Да не го търсиш... Да не му даваш надежда, че връзката ви ще продължи...

– Другарю капитан първи ранг, ще го направя, обещавам!

Напрежението между двамата спада.

Преценил, че разговорът с Радослав е приключил, Белчинов тръгва към бюрото си:

- Свободен си!
- Слушам, другарю капитан първи ранг!

Улица. Вечер.

Радослав се прибира вкъщи. Крачките му са отмерени, бавни. Замислен е. Приближил къщата, в която живее, вижда, че нощната лампа в стаята му свети и помислил, че е Лида, поглежда часовника си и бързо изкачва стълбите. Отворил вратата на квартирата си, на лицето му постепенно се настанява досадата, защото в леглото му лежи Вера.

- Какво правиш тука?

- Чакам те.

- Пила си, нали... - влизайки бавно той я гледа мрачно.

- Да. Намерих бутилка с коняк, докато настанявах книгите си. Аз си донесох и книгите, знаеш ли... Докато си намеря работа, ще работя върху дипломната си работа тука.

- Слушай - Радослав решава да приключи с Вера бързо и без разправия, - сега - гледа я упорито в очите, - като станеш и събереш нещата си, след - той поглежда будилника и съобразява, че скоро ще дойде Лида, - само пет минути, да си далече оттука! На улицата.

- Аз няма да си отида!

- Какво няма да направиш?... - започнал да съблича шинела си, Радослав остава така.

- Няма да си отида, това няма да направя, какво се чудиш? Аз се скарах с нашите и дойдох да живея при теб, затова няма да си отида.

- Ще си отидеш и то с подтичане! Хайде! Никой досега не е успял да заобиколи волята ми, значи и ти няма да успееш!

- Аз пък ще успея. Ще видиш!

– Слушай, момиче-е – Радослав едва се владее, – събери ума в главата си òвреме, да не става нужда да те изхвърлям като багаж оттука!

Вера се надига в леглото:

– Как-во-о... – тя не може да повярва. – Мен да изхвърлиш...

– А кого?... Ти как влезе тука?

– Не е твоя работа! Сама уредих всичко. Хазайката ти няма нищо общо.

Радослав вижда на пода разхвърляни документи и скъсани листове.

– Къде е снимката на Лида?

– Скъсах я!... И писмата ѝ скъсах!... Щом аз ще живея тука, тя няма място при теб! Нали?... Това е естествено.

Радослав стои като „ударен с мръсен мокър парцал по главата“!

А Вера, или не забелязва състоянието му, или пък се прави, че не го забелязва, защото посяга към купа от пощенски картички до себе си на кревата, които допреди това сигурно е чела, и взима една – изглед някакъв – и Радослав, като в просъница, я чува да чете:

– „Миличко мое,“ Аха! Ти значи си миличко нейно. Тц, тц, тц!... „Много ми е хубаво, като си мисля за теб. След един час излитаме от Копенхаген.“ Бре да му се не види!... „Тук е много зелено.“ Ай! – Вера нарочно перифразира написаното, за да звучи нелепо и смешно. – „Ние се радваме на всичко това и то не ми дава възможност да се чувствам уморена и да ме боли глава, а сигурно ме боли мал...“

Радослав издърпва картичката от ръката на Вера и очите му гневно блесват.

– Охо-о... – Вера е леко обезпокоена. – Значи ли това, че ти все още държиш на тая въздушна проститут...

Но шамар прекъсва думата.

– Жена, която така безсрамно и с такава лекота произнася тази дума и неоснователно наскърбява друга жена – навел се над нея, цеди през зъби думите си Радослав, – самата тя е такава! Марш оттука! Маарш! – крещи той.

– Ах, мерзавец – Вера се е хванала за страната и, оглупяла от изненада, втренчва зъл поглед в Радослав, – мерзавец!... Ще ме биеш... Мен ще биеш... Негодник отвратителен!

Радослав е седнал на леглото – още е с шинела си – и притворил очи е подпрял глава на ръцете си.

„Какъв ден!“

– ...Аз все пак вярвах, че имаш мярка – чува се гласът на Вера. – Че си мъж, че си умен, че не влизаш в рамките... Аз само дойдох... Искях да видя как ще постъпиш. А сега вече ме е срам и страх. Да. Срам ме е. Не искам! Не искам да те виждам, да те срещам, да те поздравявам, да знам, че сме се познавали! (Будилникът на масичката показва 22,30.) Съмнявам се дали ще разбереш къде беше точката. (Вера е при вратата – облякла шлифера си, тя е готова да излезе.) Жалко! Но ти се изравни, ти слезе по-ниско от сивите мили мъже... Кому беше нужно да изглупееш така просташки тъпо... Аз все още се надявах, че има трезв мъжки ум у теб... Кому беше нужно това бръщолевене... И този миг преди слизането от автобуса... Боже мой, какво лицемерие! Нима толкова елементарно ме възприемаш, Коринтецо?... Нали си справедливец!... Кажу де!... Така буквално ли ме възприемаш?... Значи, имаш някакви задръжки. Значи, се боиш. Страхуваш се! Искам да ти кажа, че няма за какво. И най-искрено ти признавам. Аз не те обичам! По-верно. Не съм влюбена в теб!... Имаше миг на тръпка... на електричество... Мигове, през които си играех на отношения... Игра, нали?... Три пъти по-добре. През останалото време беше слаб,

капитане... Но не това е важното! То е сведение на очевиден...

– О-о... – тръсва глава Радослав. – Махай се оттука, идиотко-о...

В настъпилата тишина се чува само самотното цъкане на будилника и той поглежда към вратата. Вера си е отишла. Радослав се отпуска назад, въздъхва и отново притваря очи.

„Какъв ден!“

След малко става, намира шишето с коняк, разклаща го срещу светлината и излива остатъка направо в гърлото си, после, замислен, поглежда будилника, гаси лампата и излиза.

Безлюдна улица. Телефонна кабина.

Радослав е долепил телефонната слушалка до ухото си. Лицето му е бледо, безизразно.

– Лида...

– „Мерзавец!“

Радослав е озадачен.

– Кой се обажда? Кой номер имате?

– „Мерзавец. Да. Така чух да те наричат, а и аз мисля, че си такъв. Дойдох точно в осем. Прозорецът беше открехнат и, без да искам чух някои неща. Махай се от живота ми!“

– Лида-а...

Телефонната слушалка отсреща хлопва.

Притеснен, Радослав отново набира номера на Лида.

– „Да, моля?“ – обажда се спокоен женски глас и Радослав решава, че е набрал грешно.

– Моля да ме извините, но вероятно съм сбъркал при набирането на телефонния номер на моя приятелка...

– „Радославе, ти ли си?“

– Да. Добър вечер! Моля Ви, помолете Лида...

- „Но тя току-що излезе и не ми каза кога ще се прибере. Лека нощ!“

Виждаме жената от другата страна на телефонната линия.

Това е майката на Лида. Тя има открито приветливо лице – прилича на вдовица с нещо чисто, мъдро и сигурно в себе си.

Дочула хлипане в съседната стая, майката на Лида тръгва замислена бавно натам.

Легнала по очи, Лида плаче, но чула майка си да влиза, вдига глава:

- Той ли беше?

- Да.

И плачът на Лида се усилва.

Майката приклеква до леглото, гледа дъщеря си известно време, после нежно гали косата ѝ.

- Обичаше ли го?

- О, да-а, маме-е... много-о... Много, маменце мила...

Полунощ. Улица.

„П’фуу... Какъв ден!“

Крачките на Радослав са отсечени, твърди. Козирката на фуражката му е спусната ниско и цигарата осветява само долната част на лицето му.

Стигнал къщата, в която живее, блъсва нервно външната врата и в тъмното вижда седнал в началото на стълбата човек.

Това е Вера. Тя бързо се изправя.

- Къде беше?

Радослав мълчи. Лицето му е в сянка. Той стои така известно време, после отминава.

- При онази ли? – пита зад него тихо Вера.

Радослав рязко се обръща.

- Ще ме удариш ли?... – гласът ѝ е равен, тих. – Уд-
ряй, вече ми е все едно! Все едно...

Радослав доизкачва стъпалата.

- Аз не мога да живея повече без теб! – с равен
глас продължава зад него Вера. (Тя го е последвала.) –
Моля ти се...

Превъртял ключа, Радослав отваря вратата.

- Нека влеза, недей да ставаш такъв... Ще спя на
дивана и няма да ти преча. Студено ми е.

- Не!

- Жесток си, Радославе.

- Като нямам друго и това е качество. Лека нощ!

Вратата хлопва след него.

- Радославе... – удря с юмруци по вратата
Вера. – Радославе-е...

Стаята на Радослав. Нощ.

Една цигара свети в тъмнината, после припламва и
нощната лампа светва. Будилникът показва три и по-
ловина след полунощ.

Уморен, Радослав е легнал, без да се съблече, но не
е могъл да заспи.

Известно време той гледа втренчено пред себе си,
после гаси цигарата в пепелника на пода и става. С
бавни крачки тръгва към вратата и я отваря – очаквал
е да види Вера на площадката, но нея я няма. Слиза
по стълбите и оглежда улицата. Улицата е пуста и той
въздъхва с облекчение.

„Отишла си е!“

Базата. Пирса.

Луничавите близнаци от екипажа на Радослав при-
дружават едно торпедо при товаренето му на под-
водната лодка. Щурманът е малко встрани от тях. Той
поглежда Радослав и сочи близнаците – кани се да му

каже нещо – но при Радослав дотичва дежурен моряк и козирувайки, му докладва:

– Другарю старши лейтенант, търсят Ви спешно на телефона.

Радослав влиза тичешком в стая, на бюро, в която има отворен телефон. Подават му слушалката.

– Слушам...

Но телефонната връзка е лоша – приглушен, гласът идва отдалече. Думите са откъслечни и неясни.

„ ... напра... ..чко необходи...“ – чува Радослав. – „Ало... днес почи... в болница... днес призор... въпреки всички полож... уси..... Ало... чува... ли н...“

После връзката се губи.

Радослав гледа с празни очи пред себе си, но дочул глас в слушалката, нервно я притиска до ухото си:

– Ало? Чувам!... Да-а...

Но телефонната връзка окончателно прекъсва и Радослав чува телефонистката с монотонна настойчивост да повтаря:

– „Аз съм Маяк... Аз съм Маяк... Давам Ви Чайка.... Чайка Ви давам...“

Озадачен, Радослав оставя бавно слушалката на бюрото. От незатворения телефон се чува глухо бучене и нечий глас, който отговаря.

Той гледа известно време в телефонната слушалка, после бързо слиза по стълбите надолу.

Зашеметен, от нахлулите в главата му тревожни мисли, Радослав блъска широка масивна врата и нахълтва в кабинета на Белчинов.

Стреснат от неочакваната поява на Радослав, очите на Белчинов гневно блесват:

– Кой Ви разреши да влезете? – кресва той. – Не спазвате военния устав, старши лейтенант!... Вие служите във флота, а не в някакво Те Ке Зе Се !

- Другарю командир... - в гласа на Радослав има умоляваща нотка.

- Три дни без брега-а... - крещи Белчинов.
Обръщайки се кръгом, Радослав залита.

Къщата с еркерите - в която живее Вера.

Три дни по-късно.

Горе всички прозорци светят.

Радослав изкачва тичешком стъпалата до втория етаж.

Външната врата на жилището е отворена и в антрето има хора в черни облекла. Той застоява на площадката. Лицето му е бледо. После, влязъл в хола, върви между непознати хора и в един момент трепва от радостна изненада, защото в дъното на хола, с гръб към него, стои Вера. Жива и здрава! Радослав си пробива път към нея и, обърнала се, тя веднага слага ръце на гърдите му:

- Радославе...

И той, поддал се на радостта си, я целува, но скандализира присъстващите около нея, които бързо си разменят многозначителни погледи.

Вера е в тъмен тоалет. Очите ѝ са зачервени. Лицето ѝ е подпухнало. Личи, че много е плакала. Но радостта ѝ, че вижда Радослав, е искрена. Миг след това очите ѝ помръкват:

- Погребахме татко, Радославе...

На бюрото до прозореца в хола е поставена голяма фотография на бащата на Вера. Единият ѝ горен край е превързан с черна траурна лента. Пред фотографията гори свещ.

Радослав седи в края на кушетката в хола. Мислите му са тягостни и объркани. Пред него на табуретка има чаша с червено вино. Чаши с вино има и пред дру-

гите хора, но някои от тях го гледат като мъртви риби и от време на време – късо разменят помежду си:

– Това ли е?

– Да, той е...

– Аха, тоя, значи...

Радослав приема поведението им за естествено.

Вера е до камината и с безизразно лице гледа майка си, която за кой ли път вече разказва, как...

– Първият път, към един и половина след полунощ беше... Чух го, че ходи из хола. Разхожда се, разхожда се, така нервво. Влизам, а той седи ето тука, на това място – майката на Вера сочи местото до масата, – подпрял главата си, ей така, с две ръце. „Кольо бе!“ Викам. „Какво ти е бе, Кольо?“ А той мълчи. „Кажи бе, Кольо, боли ли те нещо?“ Не отговаря. Заведох го до леглото. Сложих го да си легне. Предложих да му направя чай. Отказа. И втория път вече, сигурно е било към три и половина, чух нещо тежко да пада на паркета и го виждам ей тука. Едната му ръка някакси пред него... Езикът му надебелял. Не може да говори. Не знам. Стоя като втрещена. Верето я нямаше вкъщи и аз какво да правя. Сама жена. Кого да викам. На кого да се обадя. Къде да ида – и се разплаква.

– Инсулт! – използвала неволната пауза, отсича суха нервна жена. – Много зачестиха напоследък.

– Да. Той имаше много тревоги напоследък. Нали и оня идиот написа опровержение на статията му във вестника... Никога, докато съм жива, няма да забравя това!... Като прибирахме дрехите му от болницата, я намерих в джоба на сакото му заедно с другите неща...

Хората обличат палтата си, разменят се обикновените съболезнователни думи при такива случаи...

Много объркан от случилото се напоследък, Радослав се надига от кушетката, но майката на Вера слага леко ръка на рамото му:

- Вие останете... Ние сме сами сега, нали разбирате... Две сами жени, ще ни е страх.

- Остани, Радославе, послушай мама, толкова съм нещастна...

Радослав поглежда към Вера и тя скръбно и свойски му кимва, така, като че между тях нищо грозно не е имало. Сълзи рукват от очите ѝ и той тръгва към нея:

- Добре, но не плачи, погледни, виж очите си... Разбирам, че не е било никак лесно тези дни, но ела да полегнеш, моля те. Успокой се поне малко...

- О-ох, кошма-ар... - Вера се хвърля на леглото и отново избухва в неудържимо ридание.

Но по едно време и отведнъж Вера спира да плаче и погледнала Радослав, проговаря с зловецъто равен спокоен глас:

- Аз съм виновна за смъртта на татко, Радославе, знаеш ли... Аз го убих. Да. Аз!... А-аз... - и горестен плач разтърсва рамената ѝ. - Милият! - хълца Вера. - Татенце... Какво ще правя без теб сега, миличък... Чуваш ли ме?... Прости ми, татенце!... Толкова те обичах, а се оказа, че не съм те разбирала. А толкова...

- И двамата сме виновни за тревогите му напоследък, не мислиш ли?... Но аз няма да те оставя сега, моето момиче, само не плачи, моля те!

- Няма ли? - вдигнала бързо глава и все още хлипайки, Вера се взира с тревога в очите му.

- Няма, моето момиче.

- Ох, Радославе - риданието ѝ става неудържимо и тя поривисто заравя лице на гърдите му, - ти си... О, ти не знаеш какъв човек си ти, Радославе... Какъв човек си ти... Ох, божичко...

Широк трикрилен прозорец.

Проникналата през прозореца слънчева светлина отхвърля към тавана хармонично подредените фигури

и шарки на чипровската килимена черга в стаята на Вера и Радослав.

Радослав е полегнал. Купата с ягоди до него е преполовена.

Чува се бучене на прахосмукачка и преместване на столове.

Обърнал се в посока на шума, Радослав вижда майката на Вера да държи маркуча на прахосмукачката и да разтребва стаята им.

(Тя е с гръб към нас.)

– Защо правиш това точно сега, когато си почивам? – обажда се нервно Радослав.

– Защото някой трябва да го направи и като не го правиш ти, правя го аз. Това вършат всички мъже напоследък... Ходят и да пазаруват. Моят покоен мъж беше образец в това отношение. Ти едва ли можеш да си представиш, какъв свършен, какъв фин човек беше той.

Радослав се усмихва кисело:

– Слушай, като твой зет – тука, аз нямам право да се усъмня в това, което казваш, но верно ли е, че една вечер ти така си го ядосала, та те е влачил да те хвърля от прозореца?

– Това е лъжа – кресва болезнено засегнатата майката на Вера.

– Добре, може и да е така, дъщеря ти ми го каза. Тя има този навик.

– И си позволяваш да говориш за него на всичко отгоре, ти!... Не стига, че ти стана причина за неговата смърт. Аз винаги съм го казвала. Защото и през нощта, когато умря, той все за нея се тревожеше, а ти я задържаше при себе си по цели нощи – да я измъчваш.

– Ох, пак ли това...

- Да. Пак за това. Защото, тя така се промени тогава, така отслабна... Аз просто я съжалявах. Ти му беше взел ума на това дете, ние всички се чудехме...

- Е? А излиза, че не съм взел много, нека си кажем истината... - Радослав вече е ядосан. - А сега, моля те, ако обичаш, вземи си прахосмукачката и затвори вратата. Разменихме си всекидневните любезности... Нали?... Мисля за това бе дошла.

- Какво-о...

- Помолих те - усмихва се умолително Радослав - да затвориш вратата, но без да я трескаш като друг път. Моля те!

- Нахал-ство...!

Майката на Вера захвърля маркуча на пода и здравата тресва вратата след себе си.

Вера.

Тя е с малка кокетна шапчица на главата. В ръцете си държи пакети. Била е на покупки.

Влязла в хола, тя тръсва пакетите на масата и, донесла част от пролетния вятър със себе си, се втурва в стаята при Радослав.

- Радославе - лицето ѝ сияе от възторг, - знаеш ли какво купих?

- Чушки - усмихва се Радослав.

Тя е доста сладка в непринудената си радост и у него веднага трепва определена мъжка нежност. Радослав протяга ръце към нея и тя сяда на леглото.

- Олеле... Милите... Какво си направил с ягодите бе, Радославе, нали чакаме гости.

- Хайде - смее се Радослав, - всички сме гости на тая Земя. Я вземи опитай това чудо.

- Снимките... - сочи с пълна уста Вера. - Харесаха ли ти? Трябваше да бъдат малко по-в тъмно. Дано утре не забравя... Трябва да сменим завесите. Видях

едни много хубави у Василеви, вчера са ги взели. А този гардероб, ще го сложим в стаята на мама, и без това нейната стая е по-голяма. Чакай, пусни ме за малко... Отиваме на опера, нали? Аз говорих, билетите са у тях – Вера става, сваля шапчето си, отмята шала и тръгва към гардероба.

– Знаеш ли... – Радослав гледа в часовника си. – Дълго след като се оженихме, аз все се страхувах, да не вземеш да станеш пък такава една някаква „добра домакиня“... Нали ги знаеш?

– Така ли?... Е, и... – трепва Вера. – Защо? Какво искаш да кажеш? – тя спира да рови из гардероба и поглежда, озадачена, Радослав.

– Сега се успокоих – смее се Радослав, после става сериозен, – но ако още един път видя чорапите и гащите ти да киснат цяла седмица в легена под умивалника, ще сипя мастило във водата.

– Хайде-е, пак има нещо! Казвай! – Вера вижда маркуча на прахосмукачката на пода. – Какво прави прахосмукачката тука?... За мен ли е?

– Тц, не е за теб, за мен е – Радослав спуска бавно краката си от леглото и нахлузва чехлите. – Да поддържам реномето си на мъж, според майка ти, и сега трябва да се заема с това нещо, а нищо не разбирам от техника. Лови ли ток? – очите му палаво се смеят.

Но Вера не се засмива, тя предпочита да замълчи.

Кухнята.

– Ама Вере, ти си голяма вече бе, майка, трябва да се учиш. Домакинската работа не е кой знае какво.

– „Късно е чадо!“ Така съм свикнала, не мога другояче!

– Но дъще, защо ми говориш и на мен така, та аз съм ти майка...

- Уви – Вера спира да събира разхвърляните из кухнята немити чинии и непрани дрехи, – и аз твоя дъщеря. Така е! И затова нямаше да ти откапят ръцете, ако беше изпрала един леген дрехи, нали, а не да правиш така, че Радослав да ми се кара заради тебе.

- Той ли те настройва срещу мен, Вере, кажи ми...

- Той ли? Радослав!... Никога не го е правил. Но, ако някога, все пак ми каже нещо в този смисъл, ще си помисля, че се унижава, защото ти не струваш и колкото малкия му пръст!

- Но знаеш ли, какво ми каза той преди малко?

- Ще го слушаш, или мислиш, че не знам защо татко се е оженил за тебе, след като си с осем години по-стара от него... Хайде, трай си там сега и няма да ровиш, ние сме си наши.

- Вере...

- И да беше хубава, поне, макар и по-стара, а то... Я се виж! Тоя глупав нос от теб го имам.

- Красотата не е всичко в живота, майка, има и други по-съдържателни неща.

- Е, да, права си, но у вас поне не ги видях – цял живот! Тоя бил подлец, оня бил подлизурко, другият бил, не знам какъв си там... подмазвач, а вие техни приятели. Пред тях едно говорите, а като си отидат, зад гърба им, друго. Нали съм тука, нали ви слушам. Имало и „по-съдържателни неща“. Ти ще ми кажеш, че „имало“... Има, това е верно, и едното от тях е Радослав в моя живот! – кресва неочаквано Вера. – Чу ме, нали... И само да имаш късмет да направиш така, че да ни скараш, заради него душата ще ти извадя, хубаво го запомни!

- Дъще, аз... – почти проплаква майката на Вера. – Но аз заради теб всичко това правя. Кажи от какво сме те лишили, дъще, докато беше малка... Какво сме отказали да направим за теб, та ни укоряваш и изкар-

ваш чуждите хора по-добри от нас... С баща ти, какви ли не прищевки сме ти изпълнявали... Кажи, хайде кажи, дъще...

– Точно затова, маменце, късно е вече, казах ти! Късно е да ме променяш и като не можеш да ме промениш, не ми пречи – аз съм твоя дъщеря! Разбираш ли ме?... Каквото си направила от мен, това съм! Ще ме търпиш, иначе, казах ти, ще поискам съдебна делба – говорих вече с адвокат. Имам право след смъртта на татко и... край! И аз няма да живея тука, но и теб ще те изхвърля от апартамента – да ходиш после по къщите – да си търсиш квартира на стари години – да видиш хубаво ли е... Защото аз не мога и не искам да рискувам семейния си живот заради тебе!

– Боже... Бо-оже... – хванала се за главата, майката на Вера не може да проумее това, което чува.

– Господ ли викаш? Почакай малко...

– Ти нямаш сърце, дъще! – със сухи очи поглежда майката към нея.

– На теб съм се метнала, какво ме гледаш? Да ти кажа ли защо се пропи татко напоследък? А?... Искаш ли? Приятно ли ще ти бъде? Или да ти припомня, като изгони котката от вкъщи, а го излъга, че Коца я е изпуснала и той, милият, понеже обичаше Мачо, цяла вечер ходи под дъжда да го търси и да го вика, и – не го намери. И после вдигна такъв ужасен скандал на Коца, а ти си седеше тука като лисица на стола и си мълчеше – ни лук яла, ни лук мирисала!... Ти ли-и...? Ти ли...? Ти го уби! Той поне беше човек. Имаше сърце. А ти си дърво. Дърво си! Студена си като... И изобщо, млъквай! – и както държи чинии в ръцете си, Вера ги разбива с трясък на пода. – И не ме ядосвай повече, че-е... Че не знам какво ще те направя!

Поуталожила гнева си, Вера захвърля кърпата, която държи, в майка си и излиза от кухнята.

- Вере... Вере... – с убит глас подвиква след нея майката.

Вера се връща.

- Вере, ти наистина ли си говорила с адвокат за съдебна делба...

- Ще го направя като нищо, познаваш ме! Пуквам, но ще го направя и затова внимавай...!

Стаята на Радослав и Вера.

Смрачава се и лампите са запалени.

Вера е в прекрасно настроение. Докато рови из гардероба, тя с преценяващ поглед избира ту един, ту друг тоалет, дръпва се назад, оглежда го, после го връща и взима друг.

Радослав е с бяла риза и черен панталон и докато оправя възела на вратовръзката си, наблюдава Вера в огледалото.

- Слушай, не е ли време, да се поразмножиме малко с тебе...

- „Да се поразмножиме.“ Какво искаш да кажеш?... Ах, да-а... – сеща се Вера и миг след това лицето ѝ се изкривява в смешна плачлива гримаса. – Уф!... Толкова скоро ли, Радославе?... Няма ли да е ужасно, да се заробиме още отсега... Ти така обичаш да се глезиш и като ми легнат две деца на ръцете, отиде ми животът. Искам да си поживея още малко, без да бутам количка по улицата. Знаеш ли как напълняват жените след раждане...

- И преди.

- Като ще увиснат ония ми ти месища по мене... Уф! А гърдите ми... Какво ще стане с тях?... Те, сигурна съм, няма да са вече гърди – ще друсам две бурканчета с мляко по улиците...

- Добре-е... – Радослав е приключил с възела на вратовръзката си. – Няма да ти говоря повече за това –

после тръгнал към кухнята, се обръща – и никога няма да правя необходимото за това. Сещаш се нали?

– А-а...! Не ти вярвам...

Весел и усмихнат, Радослав се натъква в кухнята на майката на Вера, която още не се е освестила след разговора с дъщеря си.

– С Вера решихме да те питаме дали искаш внук – подхвърля той, минавайки край нея.

Майката на Вера поглежда Радослав и очите ѝ се изпълват с отвращение.

Радослав мие зъбите си на умивалника и не я вижда.

– Какво ще кажеш?

– И имаш нахалството да ми говориш?

– Защо? – премигва Радослав. – Чак толкова ли те оскърбих преди малко?... Недей така! Ти знаеш много добре, че ние с теб си ги говорим тези неща просто ей така... Остроумничим, да не си загубим формата.

Избърсал ръцете си, Радослав приближава майката на Вера и леко я докосва по рамото:

– Извини ме, моля те, аз не съобразих, че и ти си уморена! Предлагам ти – мир.

– Не ме до-кос-вай!

Пълни с омраза, очите на майката ще изкочат от орбитите си.

Неочаквал такава реакция от нея, Радослав се дръпва назад.

Варненската опера.

Добре осветена, тя доминира на площада. Натам са се запътили Вера и Радослав.

Тесавъввечерни тоалети – официални, тържествени.

Второ действие на операта „Аида“.

На първия ред на балкона са Вера, Радослав, старпомът и негова приятелка.

По едно време старпомът се навежда от балкона и застоява така известно време – наблюдава нещо в партера. Дръпнал се назад, той прошепва на приятелката си да помоли Вера да каже на Радослав да го погледне.

Радослав поглежда старпома и той му прави знак с глава – да погледне надолу в партера.

На една от редиците в партера са седнали двама моряци от екипажа на Радослав. Останалите столове в редицата са празни. В момента, от странична врата в партера, влиза моряк и сяда до един от двамата моряци. Говорят оживено нещо, после, приведени, тримата излизат от залата.

Бюфетът във фойето на операта.

На барчето на високи столчета са „накацали“ девет моряка от екипажа на Радослав. Към тях се присъединяват тримата, излезли току-що от партера. Всички са необичайно весели.

– Тоя пикльо Радамес не мога да го понасям! – жали се луничав моряк. – Мъж за мене е само Отело.

– Нали... – възкликва барманката.

Тя има красиви пламенни очи, които нежно гаят луничавия моряк и стоплят сърцата на останалите моряци около него.

– Истински мъж, мамка му негова! Пререже си гърлото и още половин час пее.

– Полундра-а¹...! – викат моряците.

Смехът им е неудържим!

Сериозни и делови, не разговарят, Радослав и старпомът крачат по коридора зад галерията. Стигнали

---

¹ Варда-а...! Пази се...! Моряшки възглас за опасност.

барчето, те се разделят и застават от двете страни на редицата от високи столчета, така че, когато един от близнаците неволно поглежда встрани, вижда старпома – усмивката му замръзва – и глупаво раззейва уста.

Натам поглеждат и останалите моряци.

Настъпилият кратък смут сякаш люшва столчетата и, отблъснали се от плота на бара, краката на моряците се спускат на пода.

– Две леденостудени оранжади – старпомът прави определено движение с ръка към барманката в посока на Радослав.

– Я виж ти – докато взима оранжадите, барманката се усмихва ту на старпома, ту на Радослав, – какво им стана на тези момчета...

– Те като че не си и платиха – подсмива се старпомът.

– О, бъдете спокоен, те тук си пият редовно аператива... Вън са комендантските, сами разбирате...

Вечер. Градски автобус.

На задната платформа на автобуса стои елегантно мило момиче. То стиска две книги подмишница и гледа през прозореца след бягащите осветени витрини на магазините по булеварда.

– Желаете ли, да Ви разноеобразим живота и той да стане по-приятен?

Момичето се обръща в посока на гласа и очите му срещат закачливите погледи на група мило усмихнати моряци.

Момичето е озадачено, но и то се усмихва:

– Ако съумеете, разбира се!

– Преди малко слушахме певицата Мими Ракова. Обичате ли я?

– Да я обичам, не знам, но я уважавам. Колежка ми е.

– О-хо-о... Значи, и Вие...

- Значи, и аз...
- Искате ли да Ви дойдем на гости?... У Вас!... Другата неделя. Операта вече ни омръзна. Там стават едни работи...

- Всички ли?

Поизлязъл напред, един от близнаците сочи останалите моряци:

- За тях трябва да поканите осем Ваши приятелки.

- Полун-дра-а-а... – викат останалите от групата.

- У Вас има вана, нали? – пита другият близнак.

- Има.

- Тогава, разбрахме се! Дайте си ръката!... Адрес... Телефон...

- Етаж... Водомер... – продължава луничавият моряк.

Автобусът спира и момичето тръгва – да слезе и трима от моряците веднага скачат, преди момичето, долу.

- Аз ще взема книгите – подвиква високият моряк.

Протегнали ръце нагоре, тримата долу поемат момичето от стъпалата на автобуса и го поставят на тротоара внимателно... Като фея!

Скочили обратно в автобуса, те застават до другарите си на задната платформа и когато автобусът потегля и момичето поглежда след него, всички моряци се усмихват и козируват и то, усмихнато, маха с ръка към тях.

Базата.

Калев държи в ръцете си кошче за хартия и изчаква прибиращите се в базата моряци:

- Привет вам, о амбулантни предлагачи на секс!

- Трай бе, фараш! – обажда се един от близнаците.

- Калев, верно ли е, че и другата неделя ще бъдеш дневален? – лукаво подхвърля луничавият моряк.

- Вестниците си нямат друга работа.

– „Да го пусна – вика старпома. – знам, че веднага ще се забие в операта“ – обажда се и другият близък.

– Другата неделя съм там!

– Иди! Непременно! Барманката пита за теб. Да не забравиш? – обажда се дългият моряк.

– Ама старпомът ѝ е хвърлил око и ти май че градски отпуск няма да видиш... Докато оная не остарее – продължава да се заяжда луничавият моряк.

– Да я отнесеш на гро...

– Майната ви...

Базата. Панорама. Швартът на подводницата.

– Абе? Можеш ли да си представиш физиономията на човек, който се казва Шупанциг? – един от близнаците пита луничавия моряк.

Двамата са на шварта и с лениви движения боядисват перилата – помежду им има голяма кутия със сива боя.

– Не, защо? Какво е това?

– Прочетох го на парче вестник в кенефа. А море?... Море! Как го хващаш?

Луничавият слага четката настрана и избърсва ръката си в парцал:

– Като малък море за мен беше качето с туршия. То нали хваща цвят отгоре. И една ръка, която шлюпва в него. Това е!

– А събота?

– Цигулката на брат ми. Вдигнал яка, влиза и казва „Добър вечер!“. Лампата свети. Цигулката е подмишницата му... С по-широкия край. Този който е като буквата „С“... А ти „болен“, как го хващаш? Болен!

– Човек по пижама, легнал на една страна, и му правят клизма.

Луничавият гледа близнака известно време, не се засмива, после посяга към четката си:

- Ти би трябвало да се казваш Вилхелм. Ушите ти са прилепнати към главата и дръпнати назад, като на усойница.

- Тчшш, давай! Давай, че Барото гледа насам! – криви физиономия близнакът.

На кърмата на средно голям преследвач наистина стои Радослав, но той не гледа към двамата на шварта. Облегнат на перилата, говори с някакъв офицер:

- Мислех, че не е от предпазливите...

- Почти сигурно е, че е подводен диверсант. Тази чужда лодка не шари за пръв път под носа ни.

- Е? Нашият сега как се чувства?

Към двамата на шварта се е присъединил още един моряк. И той, сигурно, участва в „интелектуалната“ игра, защото Луничавият го пита:

- Какво прави водата при 100 градуса?

- Кипи.

- А при 90.

- Ври.

- Не-е...

- Бе-е... А какво?

- Прав ъгъл.

Пирса.

Радослав и механикът разговарят, когато при тях идва щурманът:

- Чухте ли за чуждата подводна лодка в наши териториални води?

Той сигурно мисли, че пръв носи новината – развълнувала базата.

- Чухме – отговаря механикът и поглежда Радослав.

- Е, как може! Да я открият и до последния момент да не се решат на атака.

– Икономисали са две торпеда – Радослав поглежда старпома. – Я строй „оперната команда“...

Злополучните моряци от барчето на операта се строяват в редица. Радослав изчаква да се подравнят.

– Какво говориш ти там? – Радослав е вторачил поглед в луничавия моряк. – Говори високо да чуем всички!

– Казах му, че ще ни накажете, другарю командир, в смисъл, че няма да ни се размине.

– Е, как да ви се размине, я застанете мирно!

И редицата се изпъва.

На шварта са се натрупали моряци и наблюдават какво става.

– О-о-о...! Мила Ааиии-да-а-а... – чува се отнякъде долу.

– Я запуши „клапана“ на тоя! – подвиква старпомът към акустика.

И акустикът се понася към сходнята.

– Не знам как да ви го кажа, за да ме разберете – започва с равен спокоен глас Радослав – колко непристойно беше това, което видях – там, в бюфета на операта...

– На Пешо му прилоша, другарю командир, и ние...

– Марш в ареста! – втвърдява тон Радослав. – Колко пъти трябва да ви казвам, че ненавиждам лъжата – и поглежда старпома: – Разпаши им коланите и в ареста, веднага-а...!

Моряците сами разпасват коланите си.

– А аз се чудех защо станаха толкова музикални на последък... Ще им изпратя и високи столчета, за да си прекарат полезно времето – там.

Арестът.

Той се вижда.

Събрал в една ръка коланите им, старпомът отвежда моряците към ареста. Вятърът раздува галанките¹ им.

Пешо тъмнее:

- Защо ме натопи така бе, прът?

- Ама той пък, как можа най-тъпия да попита – мръщи се Луничавият.

- Никой не го е питал, сам се обади. Нюх!

- Остави това, ама ако командирът наистина изпрати високи столчета, ще видите вие тая върлина как ще се забучи в тавана.

- Нема да може да седне, ще трябва да лежи. Има си хас! Той лежеше на високото столче, а ръцете му висяха надолу като пипала.

- Добре казано.

- Ето! Аз трябваше с писане да се занимавам. Отдавна имам влечение към литературата. А сега, леле майко юнашка, ела да ме видиш, след малко, като почна да рендосвам голите дъски – и протяга ръка към ареста – Ииидва часът...

- А в бюфета на операта друго говореше, „сине на юнашка майка“... Та какъв беше Отело, викаше ти?

- Вуйчо!... Вуйчо на ей оня дългия там – Глупака!

В стаята на Радослав и Вера. Нощ.

- Радославе, какво правиш там, защо не се събличаш? – Вера се е пробудила и вижда Радослав свит на табуретката до прозореца.

- Нали това правя.

- Какво правиш? – обезпокоена е Вера, защото гласът на Радослав е необичайно глух и немощен.

- Не се събличам, това правя!

---

¹ Моряшка блуза; холандка.

Вера пали ношната лампа и Радослав нервно раз-
перва пръсти срещу светлината.

– Загаси тая лампа, очите ми са уморени!

– Ела при мен, или ако искаш, аз да дойда...

– Не, стой там, аз ще дойда.

Вера се намества в леглото и той се сгушва при нея.

– Много се забавихте... Вземи ме на подводницата
някай път!

– Глупости.

Вера нежно оправя косата му.

– Добре, няма нищо, аз ще те чакам. Моряшката
жена, нали така трябва да прави? Ще си чета, ще си
стоя въкъщи и ще си мисля за тези, които са в морето.
Това беше филм някакъв... Или заглавие на книга, а?...
Кажи, Радославе... – Вера се надвесва внимателно над
него. – Боже мой, той заспа. Милият...

Необятно синьо море и далече вляво – белите ска-
ли на Балчик.

Вера и Радослав лежат в тревата високо горе на
брега край морето. Зад тях се вижда някаква вила. Той
е с бяла спортна фланелка, платнени панталони, бос
и легнал по гръб – погледът му се рее с облаците по
небето.

– Когато лежа, както сега, и гледам облаците, имам
усещането, че потъвам... потъвам... Така е и когато
съм с теб интимно. Отсъствието ти, този път, ми се
видя безкрайно дълго, Радославе... По едно време
мислех, че съм вдовица. Много е особено, знаеш ли...
Най-голямо щастие за мен ще бъде да умра заедно с
теб. Древните са били прави. Ужасно е, когато единият
си отиде преди другия... Горката мама... И вчера я гле-
дах. – Вера се обръща към Радослав и го прегръща. –
Ако си отидеш преди мен, ще бъда най-нещастната
жена на Земята!

- Неразбрана жена.
  - Защо?
  - Надявах се на мен да предоставиш тази печална участ...
  - Защо пък... не...
- Дебел мургав мъж хвърля два чифта боксови ръкавици в тревата до тях и сяда.
- Храната къде оставихте?... Затова съм дошъл.
  - Негово величество Гладът е разтревожен! – Радослав поглежда към Вера: – Къде я остави?
  - Какво да съм оставила...
  - Ти нищо ли не донесе?
  - Защо аз? – учудена е Вера.
  - Мислех, че ти ще се погрижиш за храната...

Тримата са пред вилата и се гледат един друг. Всеки е очаквал другият да се е погрижил за храната.

- Засрамете се! При наличието на вас двамата аз да трябва да се грижа за прехраната ви!
- Аз вече се засрахих, а ти? – пита с престорена наивност Радослав.

Тримата тарашат в запуснатия килер на вилата. Лицата и косите им са покрити с паяжина. Намерената плячка изнасят и подреждат на масата отвън.

- Ако имахме десет яйца... – мечтае на глас дебелият мъж. – Картофи с яйца, представяш ли си...
- Ох... – преглъща Радослав.
- Какво ти стана?
- Представих си картофи с яйца и бивол в средата... Радослав оглежда изнесеното на масата:
- Майонеза в туба. Доматено пюре. „Томи“ крем. Крем?... Впрочем кремът настрана. Това е крем за бръсн... Ти ял ли си „Томи“ крем, бе?
- Да изпържим майонезата, а? – хили се дебелият мъж.

– Глупак, чист глупак!
– Не-е... – дебелият мъж е прозрял нещо. – И до утре да ме убеждаваш, Радославе, че това е горчица – той отново навира нос в някаква кутия и убедил се напълно, я тиква под носа на Радослав, – аз няма да ти повярвам, защото е боя...

Радослав пъха нос в кутията и бързо се отдръпва:

– Тпфу-у...

– Аз пък си намерих сладко от череши. Ура!... И един буркан... Това пък какво е? – Вера наднича в буркана. – Буркан паяжина. Вземи, Радославе!

Радослав поглежда в буркана, после върти шишето, което държи в ръцете си и се опитва да разгадае написаното на етикета му:

– Соев сос „Мажестик“. Това пък какъв боклук ли е... Ти ял ли си соев сос „Мажестик“, бе?

Дебелият мъж свива рамене.

Радослав предпазливо лизва тапата на шишето. Лизва я пак и...

– Тпфу-у... Йод!... И той установи за мен, че съзнание – нямам, че и самосъзнание – нямам, че имам само подсъзнание – като жироскопа. Имам си степени, колкото си искам...

Варна. Стаята на Вера и Радослав.

Радослав е по пижама и е легнал върху завивките на леглото. Прелиства някакво списание и пуши. Малко по-долу се е свила Вера и чете някаква книга.

– Интересно – Вера поглежда Радослав. – Андре Мороа тука твърди, че жената имала морала на мъжа, когото обича. Ти вярваш ли?

– Мороа?... Да. Той е имал много интересен мъдър учител.

– Но аз нямам морал, Радославе...

Крадешком, развеселена и със смеещи се очи, Вера наблюдава Радослав.

- Верно е! Но ти и акъл немаш...

Отишла в кухнята преди малко, Вера се връща с поднос и Радослав протяга ръце – подчертано театрално – да си поеме кафето.

Той е още на леглото, но е седнал. Сложил е възглавница зад гърба си.

- Браво бе, моето момиче! Излиза... Хм! Виж ти... Излиза, че ти наистина ме обичаш. Това вече го разбирам! Какво ми мътиш душата с тоя Морао...

- Имам ли право на поне едно желание, повелителю мой? – смирено пита Вера.

- Да, робиньо моя.

- Вземи ме на подводницата!

- О-о...! – дръпва се Радослав и едва не разлива чашата си с кафе. – Невъзможно! – после, засмял се. – Това е предателство! Ти си подкупена. Твоето не е обич, притворство е! Това в чашата не е кафе, отрова е! – и навел се над чашата – Ето – сочи с пръст, – цветът му е зелен. Ужас!

- Престани да се шегуваш! Защо не искаш да направиш това, което те моля?

- Ето, че не се разбираме – вече доста отегчен, Радослав тръсва ръце. – Значи, нямаме еднакъв морал...

- Но аз те обичам, ти знаеш, и то много...

- Тогава Морао някъде бърка.

Отнесла подноса с чаши в кухнята, Вера се връща и сядва до Радослав – решила е да опита с единственото си ефикасно „средство“. Тя е нежна и гальовна с него, както винаги, когато иска да извоюва нещо...

- Какво губиш, Радославе, кажи ми!

- Всичко, робиньо моя!... Губя себе си!... Приятелите си... Самоуважението си... Как си представяш ти това?... В морето е целият ми живот, не пипай там!

- Но нали никой няма да знае?
- Не е там работата.
- Но нали ти си командирът на тая подводна лодка?... Нали твоите заповеди се изпълняват там?... Нали всички са ти подчинени, дявол да те вземе...
- Да не говорим повече за това, омръзна ми!
- Ами, ако ме намерите в морето и аз се давя, потъвам, загивам... Ще ме вземете ли на подводницата?
- Разбира се! Ти почни, останалото е лесно...
- Но аз загивам бе, капитане-е... – с престорено трагичен глас умолява Вера. – Умирам наистина, ти не разбираш ли?... Защо си такъв... Аз наистина умирам...
- Тц, не го казваш достатъчно убедително! Трябва да го казваш, без да дишаш 37 минути.
- Тогава няма смисъл!

Нощ. Базата. Подводната лодка.

Продълговатото ѝ тяло се полюшва в тъмнината. Водата е с мазен катранен отблясък. Вятърът довява белезникава мъглица, която се разстила на пластове и още повече ограничава видимостта.

Командирската рубка изглежда черна в тъмнината. На нея мълчаливо стоят Радослав, старпомът и сигналистът. Радослав следи секундарника на часовника си. Последни секунди до един след полунощ. Козирката на фуражката скрива голяма част от лицето му, но и в най-малкото му движение се долавя някаква напрегнатост. Смъкнал ръкава на шинела си, Радослав въздъхва и поглежда старпома:

- По места за снемане от вързала!
- Слушам! По места за снемане от вързала! – с привичен тон повтаря заповедта старпомът.

По тясната пътечка на палубата затрополяват краката на моряците, но един от тях, избутал неволно

сходнята на пирса, е закачен от изтеглящото се въже и пада в морето.

– Човек зад борда – сигнализируют откъм носа на подводницата.

Настъпва временна суматоха.

– Прожектор – нарежда Радослав.

От мостика във водата плесва острият лъч на сигналния прожектор.

В осветеното място, падналият моряк напразно се опитва да се залови за гладката заоблена повърхност на подводницата.

– Пояс!

Завързаният с въже пояс цопва във водата.

Изтеглят падналия моряк и след малко той изчезва в горния рубочен люк.

– Бойна тревога!

– Бойна тревога! – повтаря старпомът.

Малко след това подводницата опустява.

Радослав се навежда над разговорната тръба:

– Десният, малък напред!

Лодката бавно се отделя от пирса.

– Десният, стоп! Левият, малък назад! – сега виждаме очите на Радослав, той изчаква. – Двата напред!

Подводницата се отделя от пирса.

Отдалечила се на стотина метра, тя ту заравя нос във водата, ту го показва и потегля със среден напред.

От двата борда на кърмовата част водата кипва. Килватерната¹ струя описва широка дъга, след това се успокоява в една непрекъсната права. Успокоява се и Радослав. Той повдига с два пръста козирката на фуражката си – тя се килва назад – после поглежда старпома.

---

¹ Килватер – водната струя, която параходът оставя след себе си, когато се движи по права линия.

Подводната лодка.

(Виждаме я от разстояние.)

Отведнъж два прожекторни снопа улавят лодката за носа и кърмата и не я изпускат. Непрекъснато следят движението ѝ.

При изхода на вълнолома започва да мига прожектор.

Командирската рубка.

Радослав нарежда на сигналиста:

- Отговори!

С чести светлини започва да мига и подводната лодка.

Прожекторът при изхода на вълнолома спира да мига.

Веднага след него и отведнъж угасват и „ръцете“ на двата прожекторни снопа.

Нощ.

Лека млечна мъгла се стеле над морето. Фарът не се вижда вече – само някъде в дъното на тази мътилка се чува неговият глух призоваващ рев.

- Пригответи се за потапяне!

- Слушам! Пригответи се за потапяне! – повтаря старпомът.

По трансляцията и разговорните тръби, идват ответните рапорти:

- Трети отсек готов за потапяне.

- Четвърти отсек готов за потапяне.

- Седми отсек готов за потапяне.

- Първи отсек готов за потапяне.

- Лодката готова за потапяне – докладва старпомът.

Радослав се спуска по трапа.

Трети отсек.

- Потапяй се двадесет и пет метра – подвиква Радослав към боцмана и отминава, отивайки към кабината си.

Боцманът завърта ръчките.

- Два метра... Пет метра... Десет метра... – докладва той.

В трети отсек е тихо.

Щурманът се гуши в своята кабина. Хидроакустикът – погълнат изцяло от заниманието си – дозавинт-ва някакво винтче.

- ...Двадесет и пет метра...

- Така дръж! Курс 128 градуса – чува се гласът на Радослав.

- Слушам! Да държа така. Курс 128 градуса.

Минало е време.

Замислен, Радослав дъвче някаква бисквита и гледа към боцмана.

- Другарю командир – чува се гласът на щурмана, после виждаме и лицето му, – пристигнахме в заповяданата точка.

Радослав поглежда часовника си.

- Има още два часа – подхвърля старпомът, докато отчита контролните уреди за наличните количества от гориво и въздух.

Но Радослав решава друго:

- По места за изплаване!

Старпомът вдига перископа. Водната повърхност, размътена от оловното отражение на пълзящите ниско тъмни облаци, проблясва от време на време. Вятърът се е усилил.

- Ако се влоши времето, учението може и да се провали – чува се гласът на старпома.

Той върти бавно ръчките на перископа.

– Другарю командир, по пеленг 58 градуса шум на винтове – докладва хидроакустикът.

Радослав поглежда часовника си, измества старпома от перископа и хваща ръчките. Но в окръглената рамка на окуляра, докдето се простира видимостта, се виждат само надигащи се и спускащи се грамади вода. Вятърът бръсне гребените им.

В настъпилата тишина, механикът прошепва нещо на старпома – навярно нещо смешно – защото старпомът се засмива сдържано.

– По пеленг 59 градуса шум на винтове... – докладва акустикът.

Радослав завърта ръчките на перископа и отново старателно оглежда всяка гънка на набърченото море, но не установява промяна във видимата картина.

Старпомът се е навел над картата на щурмана – там са се заплели сини и червени пунктири – после се изправя:

– Към нас се движи кораб.

– Да – повече като на себе си отговаря Радослав.

– Пеленг на целта 60 градуса... – докладва акустикът.

Замислен, хванал ръчките на перископа, Радослав поглежда старпома.

Старпомът свива рамене:

– Съгласно заповедта, в района не трябва да има друг кораб. Изключение не може да е направено.

– Пеленг на целта 62 градуса... – докладва акустикът.

– Маневрират и все по-определено се насочват към нас. Пунктирите вървят на сближаване – докладва щурманът.

Офицерите са напрегнати. Чертите на лицата им се изострят...

– Ослушай хоризонта! – нарежда Радослав.

В централния пост ляга тягостна тишина. Трескавичното прашене на хидроакустичната станция ту замира, ту се засилва.

Офицерите са наясно, че ситуацията е извънредна.

– Не е търговски кораб. Техните фарватери са далече оттука.

Механикът поглежда старпома.

– Хоризонта чист – докладва акустикът.

– Бойна тревога! Торпедна атака! – режещият глас на Радослав цепи тишината. – Торпедни апарати за изстрел, пригответи!

Първи отсек:

– Слушам! За изстрел да приготвя торпедните апарати – акуратно отговаря Калев.

Той, като че се радва на предстоящата торпедна стрелба.

– Пеленг на целта 70 градуса... – докладва акустикът.

Радослав поглежда към офицерите.

Старпомът закопчава куртката си. Пръстите му уверено намират копчетата и той бързо и старателно ги промушва през илиците. Видът му е такъв, сякаш му предстои явяване пред висше началство.

Механикът наблюдава Радослав и в очите му се таят искрици смях:

„И сега...“

Щурманът следи сложната плетеница от сини и червени пунктири.

Боцманът е с ръце на ръчките за управление на рулите.

– Пеленг на целта 72 градуса... – докладва акустикът.

– Курс 126 градуса! – Радослав е изпънат като струна.

– Слушам! Курс 126 градуса – боцманът завърта ръчките.

– Промениха курса – докладва акустикът.

- Среден, напред! – решава Радослав.
Механикът втренчва поглед напред.
Старпомът се привежда над щурмана.
- Пеленг на целта 68 градуса – докладва акустикът.
- Дистанция, акустик!
- Приближават точката на залпа, другарю командир.
- Пълен, напред! Пълен, напред! – надвесен над щурманската карта, лицето на Радослав окаменява. – Апарати-и...!

- Плии-ии... – силен тласък разтърсва подводната лодка. Торпедата излитат и тя получава силен диферент¹ към кърмата.

- Ляво руля-а...! – крещи Радослав.

Боцманът отчаяно върти ръчките, но оглушителен трясък разтърсва лодката и ехото с гърмолене се понася надалече и дълго отеква.

Щурманът подава глава от кабинката си и усмивката му озарява целия трети отсек – торпедата успешно са достигнали целта си!

Радостта от успешната атака е голяма и всички се потупват по рамената.

- Другарю командир, и двата руля не слушат – докладва механикът.

- Механик – Радослав весело щраква с пръсти, – виж там...

Една ръка – спокойна и уверена – пише с едър ъгловат мъжки почерк в бордовия дневник:

...12 мили северно от маяк... в точка с координати... градуса северна ширина и... градуса източна дължина, открих присъствието на чужда подводна лодка. Успях да унищожа промъкналия се в наши териториални

---

¹Разликата между потопяването на задната и предната част на кораба.

води подводен диверсант. Атаката проведех с носовите торпедни апарати. Противникът беше поразен с първия изстрел.

Изразходвани боеприпаси: две торпеда.

Едва изчакали го, две топли меки женски ръце се спускат от двете му страни и с безкрайна нежност здраво го обгръщат.

– Радославе – шепне като нежен полъх Вера, – щастлив ли си? Донесох ли ти щастие?

– Много – Радослав е вперил замечтан поглед пред себе си, – това беше истинска атака – и прехапал радостно устни, поглежда нагоре към нея – и победителят съм аз... Аз!... Аз!...

Група надводни военни кораби напускат килватерния строй и, преодолявайки съпротивата на вълните, се престрояват.

Вятърът се е усилил. Морето е бурно и като на шега стоварва грамади водна маса върху палубите, облива моряците и отмъква случайно неприбрани предмети.

Един сигналчик се вглежда в морските вълни и, уверил се в това, което вижда, се навежда над разговорната тръба:

– Другарю командир, на триста метра вляво от нас виждам големи мазни петна и отломки от кораб.

Командирът на кораба отива към широкото стъкло:

– Огледай пак! Перископ не виждаш ли?

– Не мога да имам грешка, другарю командир, петната и отломките се виждат съвсем ясно.

Писукат радиостанциите! Напрегнати и с изострени лица, радистите на надводните военни кораби бързо се мяркат пред нас. Вестта за изчезването на

подводница 62 е хвърлила в тревога командването на поделението.

Подводната лодка. Трети отсек.

Успешната атака е приповдигнала самочувствието на офицерите и всеки, с опиянение и голяма доза самохвалство, описва приноса си.

Общото настроение е завладяло и Радослав, но той външно остава сдържан и сериозен.

– Ама само как го чукнахме, другарю командир – радва се щурманът. – Хитрец!... Ама неговите хитрости на мен не ми минават. Вижте... – той настойчиво сочи върху морската карта пред всеки. – Хванал съм го за опашката и накъдето и да мръдне, аз по него.

– Чиста работа! Отлично, лейтенант! – усмихва се насърчително Радослав.

– Така е, смелостта не греши! – патос има в думите на старпома. – Така трябва да се действа. Решително и смело! Атакувай и не допускай да те атакуват! А сега, другарю старши лейтенант – той се обръща към Радослав, – дали няма да кацне още една звездичка на пагона, а?

Последните думи на старпома, кой знае защо, помрачават радостта от успеха на Радослав.

– Не знам, старши лейтенант, но вас всички ще предложа за повишение. Ти, боцмане, какво ще кажеш...

Радослав е забелязал, че само той мълчи.

– Свършили сме си работата, другарю командир.

Но разговорната тръба избучава и оттам се чува гласът на механика:

– Другарю командир, докладвам повреда в хидравликата.

– Колко време ти е потребно?

– Не мога да кажа точно. Може би час, два...

– Три часа, механик, и нито секунда повече!

Коментарът около торпедната атака продължава.

– Чух го и викам си, чакай сега ти... – вълнувайки и изчервявайки се, акустикът описва как е уловил шума от винтовете на подводния диверсант. – И през цялото време го държах... Държах го ей тука – и той показва с леко свита длан, как го е „държал“ в ушите си.

Хидроакустичната станция на кораб-преследвач.

Хидроакустичната станция пращи.

Млад лейтенант мълчаливо наблюдава хидроакустика.

– Какво? – нетърпеливо пита той.

– Нищо – поглежда го акустикът.

Радиостанция на кораб-преследвач.

Пълен офицер диктува:

На заповяданата точка в квадрат втори в определения час не открихме екипажа на 62 Стоп В същата точка с координати... градуса северна ширина и... градуса източна дължина върху повърхността са видими големи мазни петна и отломки от кораб Стоп

Базата. Командният пункт.

– Другарю капитан втори ранг! – радист подава радиограмата на висш офицер, стоящ до него.

– Дежурният! – прочел радиограмата, висшият офицер се разпорежда.

Подводницата. Трети отсек.

Трите часа са изминали отдавна. Много отдавна... Топло е. От разтопената смазка уредите са с мътен отблясък...

Радослав седи на малкото столче пред торпедното табло. Фланелката му се лепи на големи мокри петна по гърба...

Старпомът е седнал на пода и дъвче смачкан на топче тютюн. На подводница не се пуши. В устата му горчи от тютюна и той, от време на време, изважда носна кърпа и църка тъмнокафява слюнка в нея.

– Акустик – старпомът разглежда тъмното петно в кърпата си, – мислил ли си някога за смъртта...

– Не ми се е случвало.

– И на мен не ми се е случвало. Съвпадение, нали? – иронична и тъжна е усмивката на старпомът. – А сега си мисля, майка му стара...

– За какво?

Акустикът, унесен в свои си мисли, е забравил какво го е питал старпомът.

– За смъртта.

– Е, и...

– Какво остава от човека след смъртта, акустик?... Беше такъв... Беше онакъв... Пролет беше, когато коварната смърт те грабна от нас... Пишат, приказват глупости, после забравят. В първите години все ще се сетят да разлепят някой и друг некролог... После и това ще престанат...

– Не съм съгласен с Вас, старши лейтенант! – Радослав гледа към старпома. – Човешкият живот...

– Животът... Глупости! – старпомът поглежда Радослав. – Та той е отлетял... Станал е дух свети...

– Не съм съгласен! Аз мисля, че независимо от това как ще бъде оценена личността ни и животът ни след смъртта, ние трябва и сме длъжни да го изживеем достойно докрай!... И сега е моментът за това!

Старпомът не възразява.

Щурманът се е затворил в своята кабинка и старателно попълва щурманския дневник. Прави го бавно, сякаш обмисля всяка дума, преди да я впише. Над масичката пред него, забодена с карфица, има снимка на

момиче. По едно време щурманът спира да пише и се заглежда в момичето на снимката.

– Момичето си го бива – старпомът го е наблюдавал. – Добре ли целува малката?

– Остави момичето, старши лейтенант! Ти, така и така, няма да разбереш.

– Не се знае.

Думите на старпома наливат кръв в лицето на щурмана, но старпомът пъхва ръце в джобовете на панталона си, изпъва ги до скъсване, прозява се широко и шумно и отминава. На лицето му е изписана скука.

Стигнал кабината на акустика, старпомът промушва глава през прозорчето:

– Как е времето, акустик? Дали ще вали?

– Да вали... Защо?

– „Защо?“ Среща имам – дръпнал се от прозорчето, старпомът промърморва: – За това не искате да говорите, за онова не щете, да говорим за времето... Или и това не ви интересува.

Базата.

Група кораби-преследвачи напуска базата под тревога.

Кабинетът на Белчинов.

Белчинов диктува на телеграфиста:

Положените досега усилия не дадоха резултат Стоп

Търсенето продължава Стоп Белчинов

И към телеграфиста, преди да излезе:

– Доклад на всеки двайсет минути!

Трети отсек на подводницата.

Дишането е станало много тежко.

Старпомът и хидроакустикът играят на „дама“. По разчертания лист те лениво местят взетите от камбу-

за¹ бобени и лещени зърна. Акустикът играе с бобени зърна. Подпрял брада с ръка, той обмисля хода и след това бавно, но уверено премества бобеното зърно. Старпомът е бърз и нетърпелив.

Преместил бобено зърно, акустикът обявява:

– Дама!

Той е избрал най-подходящото за тъкачница на старпома лещено зърно и така проваля плановете му.

Старпомът ругае, после стиска зъби – челюстните мускули заиграват под кожата му като жабчета.

Акустикът изпитва леко неудобство от ответната реакция на старпома, но играта продължава и, усмихнал се полувиновно, той премества бобено зърно и отново затваря старпома – изчезнало е още едно лещено зърно.

– Хитрец си ти, морски, хитрец си и не знам кой дявол те е учил да играеш на дама вместо с дама...

Подтекст има в думите на старпома. На тънки кривилещи струйки по лицето му се стича едра зърнеста пот. Той я бърше с ръка и се залавя отново за играта.

Свил се на две, щурманът наблюдава играещите с тежък празен поглед. Той е изпаднал в апатия и, забелязал това му състояние, Радослав, от време на време, поглежда с тревога към него.

Преместил поредното бобено зърно, акустикът напълно затваря старпома. Старпомът духа силно върху разчертания лист и зърната се разпиляват по пода.

– Слаб си ти, морски, слаб си, на грешките разчиташ...

Акустикът не реагира. Неподозирано спокойствие и уравновесеност са се настанили на лицето му и той само полувиновно се усмихва.

---

¹ Корабна кухня.

А щурманът, загледан нанякъде пред себе си, неочаквано проговаря:

– А пък нас в училището ни учеха: „Лягаш на боен курс и като стигнеш точката на залпа – изстрел.“

Изреченото от щурмана, без всякаква връзка, кара Радослав отново да погледне към него. В погледа на щурмана има някаква тъпа съсредоточеност.

– Котки са те учили тебе...

Презрение има в обидните думи на старпома.

Щурманът поглежда с неразбиращи очи към старпома.

– Какви котки?

– Такива. Въртят се край печката.

– А защо котки? – щурманът пита, но в израза на погледа му няма никаква промяна.

– Затова. А ти, приятелче, си мишле, мишленце... Мъничко бяло мишленце попаднало на подводница. Та ти ще пукнеш тук, малкото ми!... Това не е хамалско корито, та да се вреш в хамбарите му...

В привидната милозливост на старпома има скрита отровна злъч.

Щурманът мълчи, но продължава да го гледа с тъпо безразличие.

Липсата на ответна реакция от страна на щурмана вбесява старпома и той, скочил, едва не разбива уреда за поглъщане на изпаренията.

– Спокойно старпом... – обажда се Радослав.

Обърнал се рязко, старпомът вторачва мрачен поглед в Радослав.

Радослав е много озадачен, защото в погледа на старпома има дълбока тежка ненавист.

Откъм седми отсек се чува все същото звънтене и тракане.

Радослав става, стои известно време, после, замислен, тръгва към разговорната тръба:

– Как е, механик?

– Опъва се, другарю командир, опъва се нашата бамбина... Не е лесна като оная на старпома.

Усмихнал се, Радослав се дръпва от тръбата.

Чули шегата на механика, се усмихват и другите край него.

Но тя раздразва старпома и той веднага „залепва“ устни на разговорната тръба:

– Слушай, масльонка смачкана! Като дойдеш, ще ти запуша клапана!

Механикът не отговаря.

– Да се поднесе обяда! – неочаквано заповядва Радослав.

Той знае, че в тази тежка напрегната ситуация на никого не му е до ядене, но в желанието си да успокои и обнадежди хората си, решава да спази дневния режим.

Каюткомпанията¹ на подводницата.

Всички офицери са тук, без механика.

Атмосферата е натегната. Освен звъntenето откъм седми отсек, се чува – тракането на лъжиците в чиниите. Офицерите поглъщат храната без апетит и мълчат.

На Радослав това мълчание тежи повече от всичко и той решава да поведе разговор за обикновени дребни неща.

---

¹Обща стая.

- Като се върнем в базата - той поглежда старпома, - наредете да видят печката в камбуза. Боцманът ми докладва, че нещо не била в ред.

И среща въпросителния поглед на старпома. Вдигат глави и другите.

Това, че някаква дребна повреда на печката, може да занимава командира сега, им се струва странно.

Уловил безпогрешно създалото се настроение, наведен над чинията си, Радослав продължава:

- Верно, дреболия, но се отразява на качеството на храната. Струва ми се, че бобът е недоуврял - Радослав поглежда щурмана. - Какво ще кажете, другарю лейтенант?

Щурманът не е очаквал Радослав да запита точно него и се обърква - не знае какво да каже.

- А, добре е. Е, има недоуврели зърна, но...

- Ще станат ли за игра на „дама“?

Радослав явно е търсил как и с какво да се пошегува, но произлиза друго.

Старпомът захвърля шумно лъжицата си върху масата и втренчва поглед в Радослав:

- По-добре кажете дали и друг път ще ядем „недоуврял“ боб...

В първия момент Радослав се прави, че не забелязва раздражението в гласа на старпома, скрития умисъл на въпроса му и преднамереното изпускане на общоприетото войнско обръщение. Миг така, после, решил да даде на всички да разберат, че няма да допусне нарушаване на реда и дисциплината, и най-вече в екстремна ситуация като тази, строго се обръща към старпома:

- Това ще кажете Вие, старши лейтенант! Надявам се да изпълните разпореждането ми!

Станал и изпънал се чинно, старпомът отвърща с подчертана войнска вежливост:

– Тъй вярно, другарю командир!

Обядът приключва в мълчание.

Става това, от което Радослав се е страхувал най-много.

Той се застоява на масата – за да остане сам и, подпрял се на лакти, тежко втренчва поглед пред себе си – потта се стича обилно по тялото му и той диша тежко.

Ретроспекция. Епизод: Вилата край морето.

Светъл, приказно хубав слънчев ден с ясно небе и перести облаци тук-там.

Водата се пени след плавниците на Радослав. Прозорчето на леководолазната му маска блесва на слънцето, после всичко това изчезва под водата заедно с него.

Вера изважда шнорхела от устата си и развълнувана вика и сочи някъде встрани:

– Радославе-е... Радославе-е... Чудно хубаво е тука-а... Ела да видиш... Ела! Ела!... Бързо-о...

Някаква скала прави бяла корона от пяна около себе си – натам сочи Вера.

– Чудно хубаво е под водата... Боже, приказно е... – лицето ѝ сияе от възторг.

Двамата са на брега и примижали на Слънцето, се освобождават от плавниците.

– Вземи ме на подводницата някой път! Чуваш ли...

– За това никога повече не трябва да говорим! Жена на подводница, ти чула ли си такова нещо?

– Ама точно затова...

– Не може.

– Но защо...

– Обясних ти.

– Кога?

- Няма смисъл. Щом си забравила и да ти го кажа, отново ще го забравиш. Виж онзи дебел простак там.

Радослав сочи с пръчка, но Вера не го вижда.

- Къде?

- Ето там, маха нещо. Уф!

Радослав вижда, че пръчката, с която сочи, е крива и, водена по нея, Вера гледа в съвсем друга посока. Той захвърля пръчката и сочи с ръка.

- Сега видя ли го?

На брега високо горе стои техният познат от вилата – дебелият мургав мъж и маха с ръка към тях.

- Видях го.

- Сега ти ще стоиш тука и никъде няма да ходиш! Аз ще отида да се оправя с него... Или, я чакай...

Сетил се нещо, Радослав се връща, взима камък и маха на Вера с ръка да отиде при него.

Но Вера вече тича. Роклята ѝ се развява от вятъра. Тя е тъмна рокля на бели точки. И полето е тъмно на бели петна – от цъфналите маргарити. С големи, невероятно дълги крачки, Радослав бавно я застига. Тъмен като буреносен облак, той разперва ръце, надвесва се над нея и тя го гледа омаяна – толкова голям, хубав и властен в униформата си! Той бавно и царствено замахва с ръка и приятелките ѝ – Амалия, русокосото момиче, красавицата със зелените очи и някакви други – стават малки, малки и уродливи с изкривени завистливи лица...

Паралелен монтаж.

Гърдите на Вера бурно се повдигат. Тя лежи на тясната койка в каютата на Радослав и се задъхва.

„...но нейното тържество е пълно. Задъхана, тя разтваря ръце и се обръща да прегърне Радослав пред всички, но „него го няма“.

- Вера... Вера...

Тя чува гласа му, идващ отнякъде – шепнещ, но настойчив...

– Вера...

Тя се обръща, оглежда се.

– Вера...

Бавно и тежко тя отваря очи и се визира.

„Но това не е Радослав!“

От мътилката над нея изплува едно угрижено лице – почти черно от наболата брада – и мокро от стичащата се по него пот. И тя замахва към това видение, към този отвратителен кошмар, който идва да пропъди, който идва да ѝ отнеме едно толкова приятно нещо и тя удря Радослав през лицето. След малко го удря отново и ядно.

Вера е дошла на себе си, но не може да проумее „какво е това“. Тя вижда едни очи – в които се прокрадва зле прикривана тревога – една разпиляна коса и гърди с полепнала от пот фланелка.

Радослав се навежда над нея, но тя опира права ръка в рамото му – възпира го – в очите ѝ се появява неприязън.

– Какво става тука? Аз се задушавам! Въздухът!...
Защо е тежък? Направи нещо!

– Засега не може, моето момиче, ще трябва да потърпим...

– Но аз се задушавам, не виждаш ли?

– Виждам и затова, Вера, трябва да ти кажа нещо...

– Вместо да ми „казваш нещо“, заповядай им, какво чакаш? Заповядай им да проветрят веднага, виж цялата съм в пот!

– Засега е невъзможно.

– Как така „е невъзможно“?

Обзета от ужас и изпънала ръка назад, Вера бързо се надига.

– Вера, трябва да ти кажа нещо, слушай...

- Защо да трябва да те „слушам“? Аз трябва да имам въздух! Ти трябва... Ти си длъжен да направиш това, нали... Нали всичко можеш? Нали си бог... Хайде, да те видя какво можеш, или знаеш само да приказваш...

- Вера, това... - Радослав е изумен. - Това? Тези думи, ти ли ми ги говориш, Вера? На мен... - помръкнало, лицето му се разкривява в себесъжалителна гримаса.

С наболата брада и сплътсена от пот коса, той изглежда доста зле в момента. Изчезнало е онова недо-сегаемо гордо превъзходство, което объркваше Вера и я държеше в покорство и тя, съвзела се и осъзнала го, изпада в бурна садистична радост!

- А какво, да мълча ли исках?

- Шшт! Тихо...

- Да съм мила, да съм покорна, така ли? Да се усмихвам и гледам в очите ти, това ли?

- По-тихо, Вера...

- Защо, нима има някакво значение, та аз се задушавам. Ами, ако това продължи?... Мислиш ли, че може да продължи?... Защо не излизате горе?

- По-тихо, Вера, моля те, чуваш ли ме...

- Молиш ми се? - трепва Вера, очите ѝ лукаво блесват и тя, опряла ръка назад, се поизправя. - Хайде тогава - и затаила дъх сочи с пръст надолу - да те видя как ми се молиш, ти - на мен!... Застани на колене! Хайде, моето момче, на пода! Ето тук искам да те видя! Теб искам да видя как ми се молиш на колене...

- Престани Вера, глупаво е! Знаеш, че никога няма да го направя...

- „Глупаво“ било, ти ще ми кажеш, че е глупаво... Аз искам да живея!

- Какво е това? Ти си пушила? - Радослав вижда на пода стъпкана угарка.

- Защо, и това ли не мога?

– Взела си цигари със себе си? – лицето на Радослав тъмнее от едва сдържан гняв. – Нали се разбрахме, че на подводница не се пуши. Опасно е! Къде са останалите цигари?

– Цигара ли искаш? – доволно ехидна, Вера бърка някъде зад себе си, изважда кутия с цигари, отваря я пред ужасения втренчен поглед на Радослав и привидно мила му я поднася.

Радослав грабва кутията, но Вера вкопчва пръсти в ръката му – иска да си я вземе.

– Имаш ли друга кутия с цигари?

Радослав е успял да освободи ръката си.

– Имам – лъже Вера.

Лицето на Вера е подпухнало, косата ѝ е разчорлена... И тя е много неприятна за гледане.

За миг премислил, Радослав стиска зъби и решава да остави нещата така.

– Добре, но ако разбере, че отново си запалила цигара, тука... Чуваш ме, нали?... А сега и запомни! Само една цигара... Не знам какво ще направя с теб...

– Ще се опиташ да ме биеш, мерзавец такъв! Какво ще направиш... Хамалин като теб, какво друго може да прави? По-силен си и само това знаеш – да биеш по навик – слугините и проститутките, с които си ходил!

– Тихо...

– Или си мислиш, че не знам защо не дойде на погребението на татко...

– Тихо сега...

– Нали?... И каква радост имаше в очите ти... О-о...! Ти ли... Ти, който три дни се кри, за да се влачиш с оная никаквица по ресторантите, и, когато дойде вечерта, най-после и разбра, че всичко е свършило, не можа, просто не можа да скриеш радостта си. Мислиш, че другите не видяха, нали... Негодник такъв! И мама, горката... – и се разплаква.

- Слушай – огорчение и изненада има в гласа на Радослав, – не ругай поне.

- Малко е, очите бих ти издрала... Защото, когато бях дошла и ти отиде да се обадиш на оная – там по телефона, мислиш, че не те видях в телефонната кабина, нали?... „А-ало, а-ало, Лида-а...“ – криви се Вера. – „Любима...“

- Престани да ругаеш най-последно... Казвам ти!

- Защо?... Ще ме удариш? Хайде, удрай!... Удари ме де, ама не смееш! Защото ще изляза и така ще се разкрещя, та ще разцепя подводницата... Или мислиш, че няма да го направя?

- Ти това... Няма да направиш! – цеди през зъби думите си Радослав, приключил с нещо в себе си.

- Защо? За да е добре за теб ли? За да нямаш проблеми в службата?

- Не, защото ще се погрижа да не го направиш – Радослав я гледа с мъка и отвращение – и околото няма да ми трепне. Знай го!

Излязъл от каютата си, Радослав я заключва.

Централният пост. Трети отсек.

Тук е все така тихо. Радослав поглежда офицерите, но те, като че не са чули разправията му с Вера. Всички търпеливо стоят по местата си.

Боцманът седи пред ръчките за управление на рулите. Часове той седи така.

Акустикът е в своята рубка и под слабата светлина на лампата се вижда в някаква, кой знае откъде попаднала му книга. Пот се стича по лицето, по гърба, по тялото му...

Откъм седми отсек се чува все същото тракане и звънтене.

И изведнъж – едно нарастващо гърмолене, като от търкаляща се ламаринена топка, избучава отгоре. След малко се повтаря.

– Нашите – старпомът поглежда нагоре.

Затаили дъх, нагоре поглеждат и другите офицери.

– Търсят ни-и...! – старпомът не издържа повече на напрежението.

Когато човек загуби надежда – се залавя и за безмисленото!

Така става и със старпома, защото, скочил, той като обезумял, започва да чука по тръбите и по корпуса на подводницата. След него се повличат и други и еква такъв трясък... сякаш лодката се разпаря по шевовете си.

Ехото от винтовете на корабите-търсачи преминава над подводницата още няколко пъти и всички, всеки път, чукат по тръбите, въпреки възпиращите заповеди на Радослав по разговорната тръба:

– Престани-и...! Заповядвам ви!... Това, което правите е безмислено... Ония работят на активен поиск и не могат да ви чуят! Престанете!

Но старпомът не иска да престане – той не се вслушва в думите на Радослав.

– Правят се, че не ни чуват – ругае старпомът. – Какво ги интересува тех, че ние тук се задушаваме... Че загиваме... Нали те ще живеят...

Тежката ръка на Радослав се стоварва на рамото на старпома.

– Недостойно, старши лейтенант! – гняв има в гласа на Радослав. Лицето му е мрачно.

Но загубил всякакво самообладание, старпомът отстъпва крачка назад и показно, с права ръка, сочи Радослав:

- Ти-и...! Ти-и...! Ти си виновен! Герой?... Вижте го!... Вижте го храбреца-а...! А сега ние ще пукнем тука-а... заради твоята мания...

Радослав слуша старпома и още се владее.

- Спокойно, старпом, опомни се! Опомни се, казвам ти!

- Да се опомня-я...!? – крещи старпомът. – Опомних се аз, но на дъното! Но и ти-и...! И ти ще пукнеш заедно с нас тука-а... и няма да дочакаш славата... Няма да получиш ордените си... И няма да се върнеш при...

И вероятно би продължил, ако тежък юмручен удар не го поваля на пода.

В първия момент старпомът е потресен и, останал без мисъл, просто гледа пред себе си, после се накланя напред и заплаква.

- Успокой се, старпом, недей така – Радослав му подава ръка да се изправи, – уморен си. Всички сме напрегнати и изнервени...

- Къде е?... Къде е тоя? А-а-а... – одрезгавял, гласът на Вера приближава.

Чула трясъците и неразбираща какво става, Вера е успяла да разбие ключалката на каютата на Радослав и идва насам.

Старпомът спира да плаче. Акустикът, боцманът и шурманът гледат безмълвни в посока на гласа – не вярват на ушите си – мислят, че имат халюцинация.

- А-ах, ето те! Ето те и тебе! Ще ме заключваш...

Зениците на Вера са разширени, косата ѝ е сплъстена и провиснала, а леката дреха едва прикрива голотата на тялото ѝ. В момента тя е много неприятна гледка. Но видяла кръв по лицето на старпома, слага ръка на устата си – да не изпищи.

- Какво си направил, негоднико-о...?

Изненадан и учуден, старпомът поглежда Радослав.

Блед като смъртник, Радослав притваря очи, после, овладял, нарастващия срам и ужас в себе си, сочи:

– Прибери се веднага.

– Не иска-ам...! На мен тук не ми достига въздух!... Аз искам да живея!... Чувате ли, вие?... Чуваш ли ти, негоднико-о...? Негодник!... Негодник!... Негодник!... Нег...

Седми отсек.

Тук механикът и хората му работят почти голи. По телата им се стича пот. Ръцете им са омаслени.

– Бре, майка му стара... – старшината отрива с лакът потта от носа си.

– Спокойно момчето ми, още малко остана. Дано само скоро привършим. Тц-тц-тц! Такъв случай, дете се казва, на сто години веднъж става и баш на нас да се случи.

На пода до механика има бака с вода. Той загребва с канче от водата и част от нея излива в гърлото си, но водата изглежда е противна, защото мръщи лице и остатъка излива върху главата си. Канчето пуска в баката.

Четвърти отсек.

Отпаднали и потни, близнаците седят на пода един до друг и дишат тежко на пресекулки.

– Няма да ни оставят, ще ни открият, но дано не е късно.

– Ето сега, така както сме на дъното, така съм си представял и потъналите кораби, знаеш ли... Лежат на дъното тихи и безмълвни с полепнали миди по тях и обрасли с водорасли...

– Помниш ли, когато четохме книгата за мъртвия кораб, който Синбад Моряка среща... Помниш ли за моряците...

Трети отсек.

Тук отдавна е тихо. Уморени и отпаднали, моряците са по местата си. Няма го само старпомът. Измъчван от кошмари, той се върти на тясната койка в каютата си и бълнува.

Откъм седми отсек тракането е престанало. Радослав отваря очи и се вслушва. Разговорната тръба избучва и той чува хрипящия накъсан глас на механика:

– Другарю командир, аварията е отстранена. Очаквам команда за изплаване.

Радослав скача и се навежда над разговорната тръба, но дълго търси думите, затаили се дълбоко в сърцето му:

– Бойна тревога-а...!

По отсеците моряците като пияни заемат местата си.

– Изплавай!

Боцманът завърта ръчките.

Миг на очакване, после подводницата трепва и бавно се заиздига нагоре. Но нещо става, защото боцманът просто се е залепил на дълбокомера и не откъсва поглед оттам. Стрелката на скалата застоява необичайно дълго и лодката поема отново бавно надолу.

Надеждата в очите на боцмана угасва.

„Край!“

По отсеците отново настъпва мъртва тишината.

Трети отсек.

За кой ли път вече Радослав улавя себе си, че стои пред скалата на дълбокомера и часовника и ги наблюдава. Една отпадналост подкосява коленете му, те безсилни се подгъват и той присяда на столчето. Но всеки път отново се надига и се мъчи да проумее това, което все не му се удава – стрелките на часов-

ника трептят пред очите му, раздвояват се и погледът му все не може да ги събере ведно! Той има странно усещане за това, което става с него и разбира, че губи съзнание. Той отваря широко уста да поеме въздух, но се задавя от разяждащия дробовете въглероден двуокис в топлите изпарения.

„Въздух! Не достига чист въздух.“

В един момент усилията му надделяват, стрелките на часовника се сливат и той разбира, че са изминали още пет часа. Надигнал се с усилие, Радослав тръгва към разговорната тръба:

– Слушай, заповед на командира!... Включи апаратите за регенерация на въздуха!... Да се пести електроенергия!... Лампите да светят само в седми отсек!... Ограничете придвижването!... Стойте по местата си!...

Острият му одрезгавял глас „реже“ гъстата тишина и достига всяко кътче по отсеците, където, безсилни и отпаднали – като разхвърляни – седят задъхващите се за чист въздух моряци.

Леко бръмчене – като жужене на пчели – „задълбава“ тишината. Регенерацията на въздуха настъпва бавно.

Очите на Радослав.

Те са пълни с тъга и болка.

Вера е унесена и извила глава встрани, лежи отпусната. Радослав се навежда и дълго я гледа, после внимателно изтегля възглавницата надолу, да освободи гърдите и улесни дишането ѝ.

Тя въздъхва тежко и известно време движи ръце пред себе си, без да се пробуди.

Седми отсек

Радослав и механикът оправят нещо в края на една от щангите. До тях старшината въздъхва тежко.

– Другарю старши лейтенант, не можем ли да се измъкнем с водолази... Гледал съм такъв филм.

Радослав мълчи.

– Разбира се, че можем – вместо Радослав, отговаря механикът. – Няма невъзможни неща на този свят. А и хората, които са правили тая морска мида, сам разбираш, мислили са и за това. Ама струва ли си да се остави на дъното такава техника... А и как ще погледнем после другите в очите?... Нали ще кажат за нас, че сме дезертъори...

– Само като трупове можем да изплуваме от тия сто и двайсет метра дълбочина – прекъсва го Радослав. – А и да изскочиш горе, морски, едва ли ще доплуваш двайсет мили до брега! Ами, давайте... Давайте да се измъкнем по-скоро, онова е загубена работа! И помнете!... Само истината няма грехове!

Замислени, всички поглеждат Радослав.

Трети отсек.

Съвсем неусетно през тежките мисли и спомени може би, до акустика достига нежна песен.

„Някой пее...“ И той се вслушва, извил глава в посока на звука.

Песента се пренася от човек на човек и запяват всички моряци по отсеците. Мощта ѝ нараства, когато запяват и трюмните моряци!

Акустикът се обляга назад и тежките му мисли и спомени избледняват, а лицето му се озарява от онова, което някои наричат „порив за живот“. Той се усмихва.

Смутен и не разбиращ какво става и щурманът вдига глава и се заслушва...

Чул песента на моряците, Радослав скача и, залитайки, тръгва към централния пост, включва трансляцията и се навежда над разговорната тръба:

– Екипаж, слушай, заповед на командира!... Пейте момчета, братя мои!... Пейте високо, братя...

Усмивка разтяга устните на Радослав.

„Боже!... Тази песничка...? Колко пъти я е пял той с приятели... Но никога досега не му се е разкривала с такава неподозирана сила.“

Докоснала издълбоко мъжествената същност на моряка, песента е отприщила благородното и красивото в душите им!

...тихо полъхва вечерник прохладен...

Седнали на пода и наловили се през рамената, пеят всички. Пеят близнаците, луничавият матрос, Калев, Пешо, Дългият... и песента им достига всяко кътче на подводната лодка.

Пробуден от песента на моряците, старпомът напуска каютата си и, олюлявайки и блъскайки се в стените и уредите на лодката, идва да се присъедини към всички. Видял старпома, Радослав протяга радостно ръка към него и, прехвърлил ръка през рамото му, двамата пеят и всички пеят...

...ще ли се върне в своята родина...
или отново ще срещне смъртта.

Замислил се, Радослав постепенно осъзнава колко много мили и скъпи са му всички тези хора, които са с него тук сега! И, връщайки се назад във времето, той търси да си припомни всичко онова, което е можел, но не е направил за тях! Защото, отдаден на стриктното спазване на отговорностите на служебното си положение, той не си е позволил да се докосне до силата на тяхната душевност и отчете пълното доверие, което са му оказвали и оказват.

Кораб-търсач.

– Буйо-ок¹!... Буйо-о-ок...! – крещи един от сигналчиците и сочи. – Виждам аварияен буйо-ок...

Командата на кораба-търсач се „налепва“ по левия борд.

Към буйока гребе четворка с офицер на кърмата. Достигнали буйока, един от моряците се хвърля във водата, улавя буйока и, отхвърлил капака, грабва телефона:

– А-ало, шейсет и две? Чувате ли ме?... Чувате ли ме, шейсет и две?...

Офицерът нетърпеливо протяга ръка:

– Дай! Дай тука... Дай! Ало-о, старши лейтенант, чувате ли ме?... Старши лейтенант, чувате ли ме?... Не отговарят – той оглежда слушалката, после отново я долепва на ухото си. – Ало, шейсет и две?... Шейсет и две, чувате ли ме?... Не може да бъде... Я тегли кабела!

– Колко време са на дъното, другарю лейтенант?

– Никой не знае! Телефонът им не работи. Те сигурно... Не знам – лейтенантът отпъжда някаква черна мисъл от главата си. – Какво става с кабела?

– Бурята, другарю лейтенант, бурята е прекъснала кабела – морякът показва разнищения край на скъсаня кабел.

Подводната лодка.

Може би последни минути.

По всички отсеци е тихо. Песента отдавна е заглъхнала. Под тънката метална настилка, отделяща централния пост от трюма, се чува тежко задавено дишане.

---

¹ Шамандура с телефон за връзка с подводната лодка при авария.

И в това мъртвило – два призрака: механикът и Радослав! Залитащи и захващащи се за всяка издатина по пътя, те се придвижват внимателно между налягалите моряци в отсеците.

Унесени, моряците са там, където всеки трябва да бъде.

Боцманът седи пред ръчките за управление на рулите. Доближил го, Радослав докосва рамото му. Боцманът тежко вдига глава.

– Бойна тревога! Бойна тревога! – повтаря монотонно в разговорната тръба, Радослав: – Бойна тревога! Всички да заемат местата си! Бойна тревога.

– Този път съм сигурен, че всичко е както трябва, другарю командир! – механикът е до Радослав. – Мисля, че нямам грешка.

Радослав го поглежда със замъглени, едва виждаци очи и отново се навежда над разговорната тръба:

– Бойна тревога! Очаквай команда за изплаване! Очаквай команда за изплаване!

...команда за изплаване – носи се по трансляцията. – ...очаквай команда за изплаване...

– Ако има грешка – усмивва се тъжно Радослав, – тя ще е последната, механик!

Тежко, като в просъница, моряците се надигат и заемат местата си в отсеците.

– Изплавай!

Механикът протяга ръка на Радослав, но той не я вижда, после Радослав търси неговата.

Изпълнявайки командата, боцманът завърта тежко, с две ръце, ръчките...

Старшината на трюмните отваря въздушния клапан и, почувствала силния хидравличен удар, подводната лодка трепва и, освободена от бремето на водния баласт в цистерните, бързо се заиздига нагоре.

Тъмна непрогледна нощ се разстила наоколо.

Като отпусната под вода гумена топка, подводницата изскача сред вълните. Миг така, после тежкия капак на люка се отмята и с шум и свистене спареният въздух излиза навън. Отвън нахлува нов, свеж, ободрителен.

Плисва вълна и солена вода облива Радослав, който пръв се е качил горе. Последвали са го старпомът и сигналистът.

Като огромна люлка вълните люлеят подводната лодка... Обливат я и заливат командирската рубка и моряците, които са там.

Подводната лодка.

Забумтяват дизелите...

Радост и мъка давят мислите на Радослав. Той се бави. Дълго търси думите и се сеща. Навежда се над разговорната тръба и вика:

– Пълен, напред!... Курс, към базата!

И веднага и издълбоко под него излита едно спонтанно мощно мъжко...

– Ура-а...

Радослав слуша този вик от здрави мъжки гърди и хапе устните си. Той се вълнува. После се усмихва и му се струва, че сам вижда усмивката си – своята и усмивките на другите. На всички тези, с които му бе съдено да преживее тези върховни мигове на изпитание. И за първи път може би той се обръща към тях не по устав:

– Благодаря ви, другари, братя мои!

Някой го намята с мушама – той не вижда кой е, само чувства това.

Далече в чернотата на нощта мигат светлини. Извисява се и зелена ракета...

Командирската рубка.

Радистът подава радиограма на Радослав. Той я осветява с джобното си фенерче и думите заиграват под тесния осветяващ ги лъч.

Поздравявам екипажа на 62 за завръщането
Стоп Белчинов

Радослав вече не владее себе си от радост и гордост и, надвиквайки бумтенето на дизелите и рева на сякаш отведнъж промененото море, крещи над разговорната тръба:

– Екипаж! Стегни се-е...! Наближаваме базата.

И отново, и издълбоко под него, еква едно здраво мъжко и дълго незатихващо...

– Ура-а...

Усетил в ръцете си други ръце, Радослав ги стиска до болка.

Отпред призивно блестят светлините на пристанището...

Базата. Кеят.

Кеят е почернял от униформени и цивилни. Виждат се и жени. Въпреки късния час са дошли много хора.

Малко по-назад има линейки.

Белчинов е също на брега. Той е тържествено строг, но и той се вълнува и това не убягва от очите на хората около него.

Всички те чакат, шумят, вълнуват се.

И изведнъж!

– Ето ги! Ето ги-и...!

Многогласният вик насочва вниманието на всички в посока към морето. Някои притичват до брега да виждат по-добре, защото, уловена от прожекторите, подводната лодка изскача откъм входа на пристанището, като че отведнъж, блестяща, отразила в мокрия си корпус светлините от насочените в нея прожектори.

Тя се плъзга с „пълен напред“, заравяйки нос и отхвърляйки вода назад, като припряна мома, мятеща бели поли от пяна край себе си!

Пирса.

Едва стъпил на брега, Радослав е грабнат и понесен на ръце от хората. Веднага след него над раменете на хората изскачат главите на боцмана, хидроакустика, старпома, Калев, луничавия матрос, механика, близнаците, Дългия...

Видял Белчинов, Радослав бързо и с усилие се смъква на земята и отправя към него.

– Другарю капитан първи ранг! – вдигнал ръка към козирката на фуражката си, започва Радослав...

Но поддал се на порива си, Белчинов го хваща за рамената и го придърпва към себе си:

– Моето момче – гласът на Белчинов предателски мутира. – Най-последно! Измъчи ни ти. Е как...

Белчинов отстъпва назад да го огледа по-добре и му се възхити, но хората ограждат Радослав и го повличат със себе си.

Носени на ръце, моряците и офицерите от екипажа на Радослав са предадени на хората в бели престилки – откъдето с вой и сирени линейките ги откарват към болницата.

Кабинетът на Белчинов.

– ... Не. И аз мисля, че флота не ни е бащиния, да разхождаме жените си из морето с подводници. Аз

имам тука и един негов рапорт в същия смисъл. Той напуска флота. ... Да. Сам! По собствено желание!

Белчинов слага слушалката във вилката на телефона и поглежда към седящия срещу него във фотьойла висш офицер с бръсната глава:

– Можеш ли да си представиш – разнежва се неочаквано той. – Най-доброто ми момче... Най-добрият ми командир... Най-добрият ми моряк... И да се окаже забъркан в такава отвратителна история!

Поживял, патил, бръснатият висш офицер леко кимва с глава:

– Знам случая.

ЕПИЛОГ

... Варна. Многолюдна улица. Ден.

Какво е нужно на възрастния човек наистина...

– Да е хубаво времето... – би казал някой и изглежда да, че лицето на старчето, което виждаме в едър план, е една точно такава малка и мила илюстрация на това хрумване.

Старчето е седнало на стол пред магазинче за галантерия с оранжева фирма и през клоните на младото декоративно дърво на тротоара, захласнато се визира в небето. То е гологлаво, но има вид на човек, който си е „накривил капата“. И по навик само поглежда след Вера и Радослав, които в момента минават край него.

Радослав е мълчалив и мрачен. Вера е в добро настроение, но дотолкова, доколкото успява да си придаде такъв вид. Тя проявява даже някаква ревност по отношение на Радослав, за пред хората, които – тя

разбира, дори не подозират, че покрай тях минава един изключителен човек... един герой, чийто подвиг не се измерва с мащабите на делника!

– Уф, все забравям! Ти обичаш да бъда от лявата ти страна... – чуваме да казва Вера, докато минава от другата страна на Радослав.

По едно време виждаме, че докато Радослав гледа към магазинче за цигари, Вера го подканя да погледне в детска количка, в която е заспало мило розово бебе...

Сенките са широки по крайбрежния булевард. Вятърът откъм морето е прохладен. Отнякъде долита нежна музика... И гледани от страни, Вера и Радослав са една приятна двойка, която се наслаждава на живота.

– Аз говорих вече – разсеяно подхвърля Вера. – Те мислят, че ще ти се размине с някакво дисциплинарно наказание само и пак ще бъдеш във Варна, и пак ще носиш униформата си... Тя така добре ти стои, Радославе... Толкова си представителен в нея... Аз така те обичам в нея... Знаеш ли, този път повече от всякога...

Но спрял, Радослав я гледа с твърди безмилостни очи и Вера примигва – неразбрала, каква глупост е направила пак... Какво чак пък толкова е казала, за да я гледа той така... И опасявайки се за нещо, тя инстинктивно вдига ръце и обхваща врата му, после притиска глава до гърдите му – поривисто и силно, като дете, което не иска да загуби нещо, което му е много скъпо.

Но хванал ръцете ѝ, Радослав бавно ги спуска надолу и, гледайки я продължително в очите, ги задържа – така само за малко, после, без да каже каквото и да е, си тръгва и крачките му са отмерени и отпуснати.

Забравил за нея, той бавно се отдалечава.

– Радославе-е... – сълзи бликват от очите на Вера и тя протяга ръка, но миг след това я прибира на гър-

дите си и навежда глава – разбрала, че той си отива, че той напуска нейния живот и тя едва ли ще го види повече...

Но осенена от някаква внезапна мисъл – като пробудена от тежък мъчителен сън – тя вдига глава и дълго се вира в опустялата улица... За да видим две празни очи – угаснали от болка – върху мокро от сълзи и изпепелено от мъка лице.

(Стоп камера!)

Край

1961 г.

A handwritten signature in black ink, appearing to be a stylized name or initials, possibly 'D. T.', written in a cursive style.

© Филип Попов, 2015

КРАЯТ НА ПРИКАЗКАТА

Редактор **Лиляна Филипова**
Коректор **Милена Атанасова**
Предпечат **Есенес ЕООД**

Формат 60x84/16, печатни коли 7.75

Печат **Алианс принт ООД**